

arnika

CHRANĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST SLAVKOVSKÝ LES • 35

arnika

č. 35
1993

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST SLAVKOVSKÝ LES

ARNIKA - informační a metodický bulletin. Jako nepravdivelník vydává, SPRÁVA CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI SLAVKOVSKÝ LES, Anglická 119/15, 353 01 Mariánské Lázně, tel. 4081.

Redakce:
Jan Harvánek

Řídí redakční rada ve složení:

RNDr. Jaroslav Boček
RNDr. Petr Bouše
PhDr. Stanislav Burachovič
Jiří Klsák
ing. Josef Královec
mgr. Ellen Volavková
ing. Stanislav Wieser

Vychází nepravdivelně pro aktiv dobrovolných spolupracovníků Správy CHKO Slavkovský les. Uzávěrka tohoto čísla (35/1993) 31. října 1993. TUTO ARNIKU SPONZOVAL OBECNÍ ÚRAD PRAMENY.

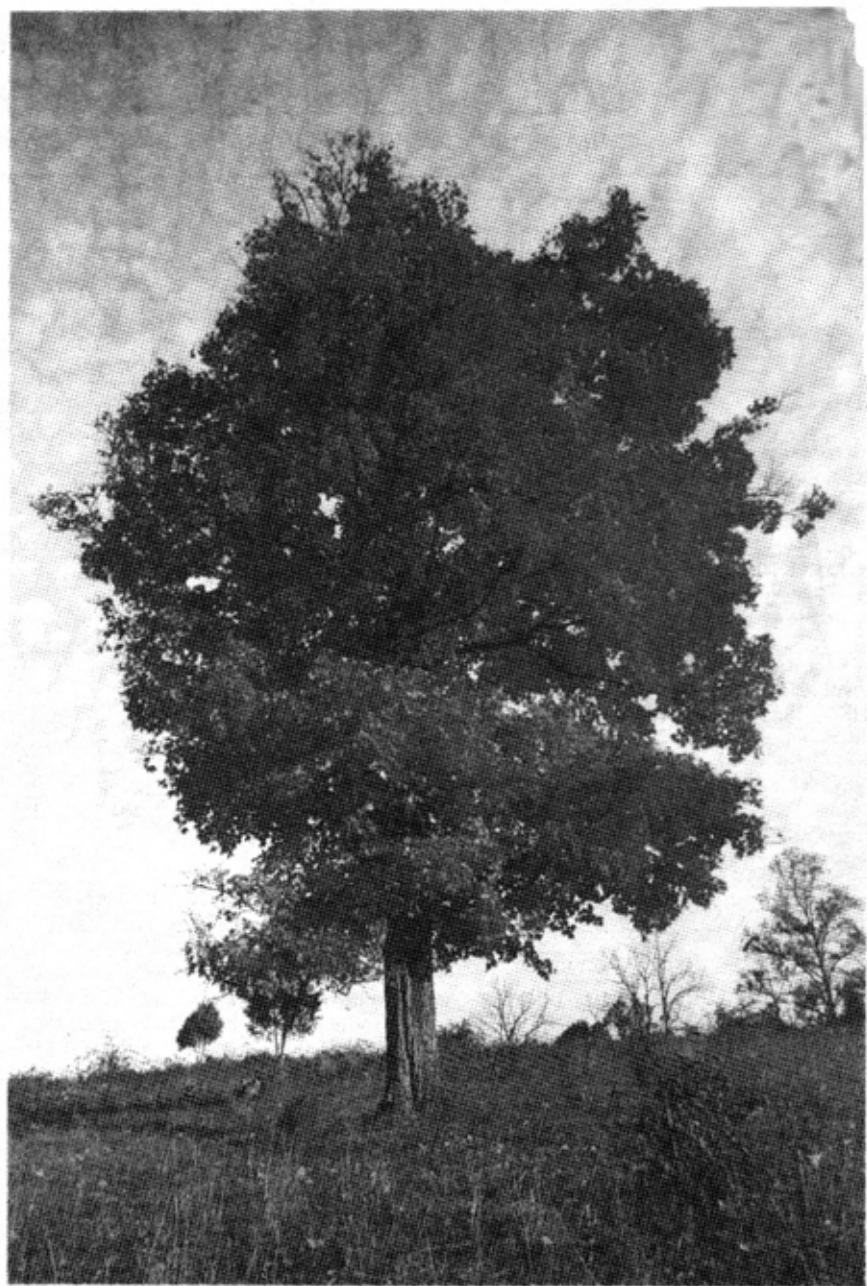
Příspěvky zasílejte na adresu redakce. Za původnost a obsahovou správnost příspěvků ručí autoři. Číslo 35/1993 neprošlo jazykovou úpravou.

Tisk: Marienprint Planá
Sazba: DTP SERVIS Mariánské Lázně

Barevné foto na 1. straně obálky: Laň s kolouchem, foto: Svatopluk Šedivý
Foto na 2. straně obálky: Jestřáb, foto: Sv. Šedivý
Foto na 3. straně obálky: Mladý hrastaj, foto: Sv. Šedivý
Barevné foto na 4. straně obálky: Lázně Kynžvart, foto: Stanislav Wieser

OBSAH:

- 3
Václav Procházka: PRAMENY
- 5
Jaroslav Brtník:
NĚCO MÁLO Z HISTORIE OBCE PRAMENY
- 11
Václav Brenner:
Z POVĚSTÍ A ZAJÍMAVOSTÍ SANGEBERGU
- 12
Lenka Wohrabová:
PRAMENY - DĚDIC KOTVY A CHMELOVÉ RATOLESTI
- 14
Miroslav Trégler:
OBRÁZKY Z KVĚTENY PRAMENSKA
- 19
Jan Pěček:
OCHRANA PŘÍRODNÍCH VÝVĚRŮ STUDENÝCH KYSELEK V KATASTRU OBCE PRAMENY
- 22
Václav Brenner:
PRAMENSKÉ NÁVRATY
- 24
kolektiv:
PŘÍRODNÍ POKLADY PRAMENSKA
Národní přírodní památka KRÍŽKY
Přírodní rezervace VLČEK
Přírodní rezervace PLANÝ VRCH
Národní přírodní rezervace PLUHŮV BOR
Přírodní památka DOMINOVA SKALKA
Národní přírodní památka UPOLÍNOVÁ LOUKA
Národní přírodní rezervace Kladské Rašeliny
- 39
Jiří Bytel:
OBEC OBKLÍČENÁ REZERVACEMI
- 40
Jiří Bytel:
ZPRÁVY NAKONEC
(Křížky uzavřená oblast,
Upolínová louka pod Křížky)

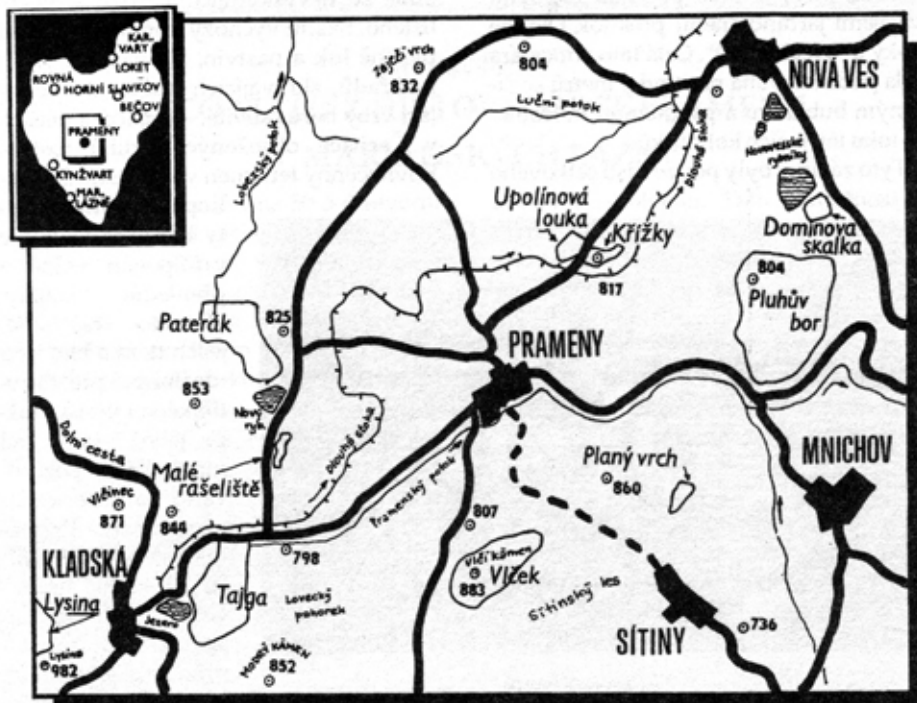
Václav Procházka

PRAMENY

Mému působení na území Slavkovského lesa předcházela delší pobyt na Šumavě. V místech, která milovník horské přírody a prostého života samot a malých osad zná z románů a povídek Karla Klostermanna. Změnu předcházely i obavy, zda kraj nového působení bude dostatečnou náhradou za tak milovanou Šumavu. První seznámení s přírodou Slavkovského lesa v prostoru Kladské,

byl velmi překvapen dochovaným stavem přírodního bohatství a hodnot, které tato krajina představuje.

Prvním překvapením a zážitkem mého nástupu byl výskyt tetřívka obecného a následné pozorování tohoto ptačího druhu na jaře roku 1976 v okolí Pramenů. Na lokalitách "Tanková cesta", "Letiště", "Tokaniště" a "Křížky" tokalo 20 - 30 tetřívčích kohoutků. Krása těchto časných

Lazů, Pramenů, Nové Vsi, Louky a Čisté předčilo mé očekávání. Mírně informován a tom, že tato centrální část Slavkovského lesa, od roku 1974 Chráněná krajinná oblast Slavkovský les, byla v minulosti vojenským výcvikovým prostorem, jsem začal poznávat tento kraj a

rán na tokaništích stála za noční vstávání, chlad i další odříkání a byla nahrazena překrásnými zážitky východu slunce doprovázených spontánním ptačím zpěvem a pozorováním dalších druhů zvěře. Začátek toku tetřívků předznamenávaly hlasité snubní lety samečků bekasiny

otavní a posléze táhlé "kníí, kníí" čejky a zpěv skřivanů. Atmosféru mnohdy do-
tvářelo tlučení jestřába a markýrované
útoky motáka pilicha na tokající tetřivčí
společenstvo. Stávalo se, že přes tokaniště
přešla tlupa černé zvěře a v pozdních
hodinách i liška, vracející se ze svých
toulek za potravou po jarních, sněhem
zasypaných polích. K zážitkům z tetřivčí
boudy patřilo i sledování jelení zvěře,
odcházející po svých ochozech z roz-
lehlých prostor náhorních planin Slav-
kovského lesa do sousedících hlubokých
lesů. Vzácností bylo spatřit kapitálního
kňoura, který si razil průchod ulehými
závěsemi jarního sněhu přes tok Dlouhé
stoky u "Třech křížů". Celá tato atmosféra
byla podmalována na stovky metrů slyši-
telným bubláním a pšoukáním milostné-
ho toku tetřivčích kohoutků.

Tyto zážitky byly pouze částí celkového

Tetřívek obecný

působení přírody Slavkovského lesa na
nově přichoziho "ochránáře". S postupem
doby jsem přírodu oblasti začal vnímat
ještě intenzivněji a utvářel si obraz o dru-
hové rozmanitosti hadcových skal, mo-
křadů i rašelinišť. Zároveň alespoň zčásti

nahlédl do "výhod i ztrát" života v Pra-
menech i v dalších obcích a osadách této
oblasti.

Já, který tyto zázraky přírody měl chrá-
nit, jsem pochopil kouzlo a atmosféru
tohoto drsného, ale překrásného kraje
s bohatou kulturní minulostí. Doufám, že
nejsem pouhým úředníkem ochrany
přírody, ale i vnímavým ctitelem drsných
a zároveň poetických půvabů Slavkov-
ského lesa.

Mezi neobyčejné hodnoty Pramenka
patří krása reliktních borů a hadcových
skalních útvarů, pokrytých porosty nikde
jinde se nevyskytujícího rožce kuříčko-
listého. Skalní výchozy dominují náhorní
plošině luk a pastvin, i v nich ukrytých
mokřadů, skrývajících fragmenty popu-
lací vrby borůvkovité, korálíce a dalších
v Čechách ohrožených druhů rostlin.
Rovnocenný fenomen vrchovištních raše-
linišť se svými poros-
ty borovice blatky je
protipólem volné a
přehledné krajiny.
Hloubka rašelinišť,
jejich flóra a klid jsou
ideální pro přežití ry-
tiřského tetřeva hluš-
ce, jehož výskyt byl
mnohokrát pozoro-
ván i na historickém
majetku obce Prame-
ny v tzv. "Husím fil-
cu". Rozsáhlé smrko-
vé lesy s rašeliništi
skýtají v současnosti
příznivé podmínky
pro život jelení zvěře.

Tato krásná a atraktivní zvěř však zname-
ná i zátěž pro lesní porosty a je daní za
lovecké zážitky v jelenářské oblasti
Slavkovského lesa několika generací
myslivců a lovců. V okrajích rašelinišť,
v jarním období obohacených hlasem

kulíška nejmenšího, hnízdí v poslední době stále hojnější čáp černý, pro kterého zdejší fauna vodních toků a rybníků znamená malý potravní ráj. Období podzimních lovů jsou doprovázena stále hojnějším výskytem krkavců, kteří v nejdlehlších místech starých lesních porostů i hnízdí. Výskyt krkavce v této oblasti neznamena, i přes jeho pověst, degradaci tohoto kraje, ale je pouze dokladem dynamického vývoje přírody, kdy spolu s pozorovanými přelety sokola stěhovavého, luňáků i orla křiklavého a stále živý-

mi tokaništi tetřívka, by mohl znamenat správnou cestu tohoto území k rovnocennému soužití člověka a přírody.

Snad i proto mi dovolte trochu osobní a poetický závěr:

"Jsem přesvědčen, že Slavkovský les, zejména Pramensko, je krajina plná kouzel, krás a bohatství přírody i hodných lidí, která po období mnohdy milosrdného zapomenutí bude opět patřit mezi nejpůsobivější kouty oblasti západočeských lázní".

Jaroslav Brtník

NĚCO MÁLO Z HISTORIE OBCE PRAMENY U MARIÁNSKÝCH LÁZNÍ

O bec Prameny leží na 50 a 6 severní šířky a 12 a 6 východní délky v nadmořské výšce 723 m, v horské kotlině "Slavkovského lesa" obklopena krásnými lesy. Podle pověsti se zde usadili první obyvatelé již počátkem 14. století, kdy v okolních horách, kde tušili nerostné

bohatství, dolovali. Tato skutečnost je také listinami doložena. Z historie obce je známo, že Prameny patřily až do zrušení patrimoniálních soudů, to jest soudů bývalých vrchností nad poddanými (v roce 1850) k panství Bečovskému. Jeho první listinami prokázaný majitel Borso z Rei-

Alžbětiny Lázně

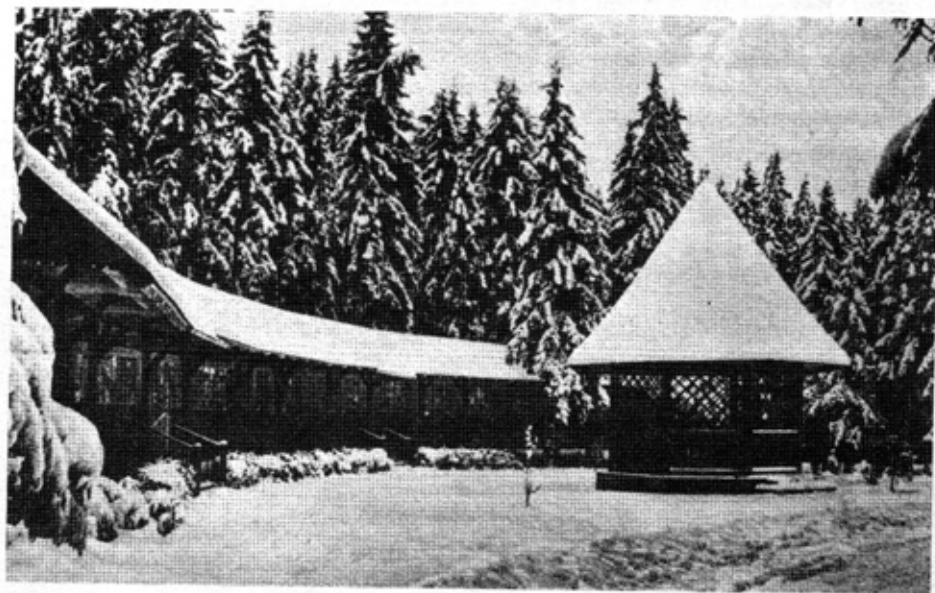
senburgu obdržel v roce 1349 od krále Karla IV. privilegium dolovati na svém panství zlato a stříbro a to na dobu 12 roků. To se tehdy prostíralo v krajině mezi Horním Slavkovem, Krásnem, Čistou a Prameny. Mezi Borsem z Reisenburgu a tepelským klášteřem docházelo k častým sporům o hranice, které tvořil potok Roda.

Za panství Borsy se rozmohly Prameny tak značně, že v roce 1357, jmenoval tento bečovským pán kněze Ondřeje jako faráře v Pramenech. V den sv. Tomáše, tj. 7. března r. 1380 udělil Pramenům plné žlutické právo. Toto právo udělil také současně obci Krásno.

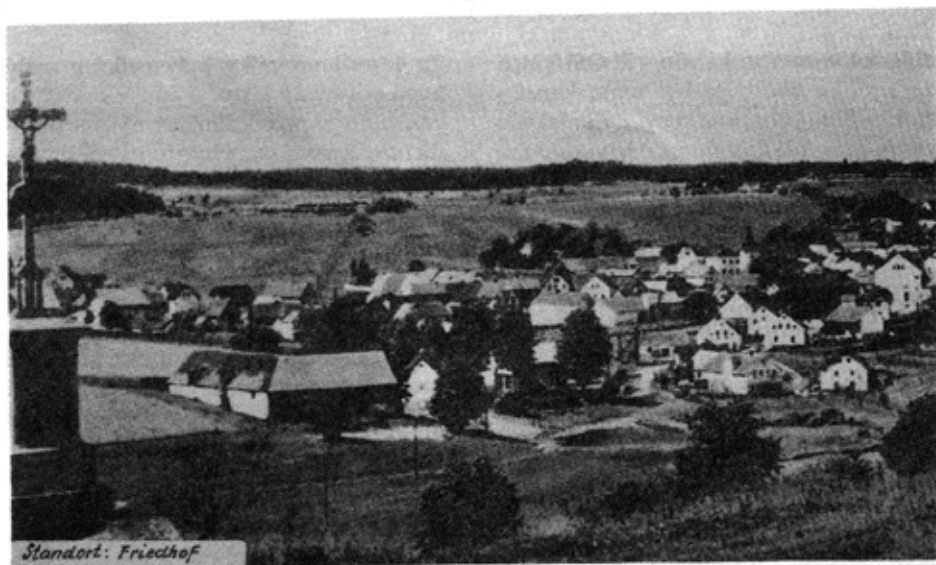
DLOUHÁ STOKA

Za historický skvost lze označit vybudování plavebního příkopu z r. 1531 - 1536, tzv. Dlouhou stoku. Za panství Hanse Pfluga z Rabštejna, který chtěl pro hornická města Horní Slavkov a Krásno

opatřit vodu, došlo k přípravným pracím. Za tímto účelem se spojil jmenovaný Hans Pflug s jakýmsi ve vodních stavbách znalým Rossmeislem (podle pověsti prý pastýř) a pověřil ho nivelováním trasy. Po několikaměsíční namáhavé práci Rossmeisl vytyčení trasy dokončil s tím, že bude možné svést vodu z rybníka Kladská až k Hornímu Slavkovu, "nebudeli se hleděti na čas a peníze." Hans Pflug přijal tuto informaci s radostí - "*Nestarejte se o to, jakých to bude vyžadovati nákladů*", dal se ihned do vyjednávání s tepelským klášteřem, jako majitelem vodních pramenů, bažin, rašelinišť a pozemků. Na základě smlouvy získal v r. 1523 veškeré odtokové vody, ale také potřebné pozemky. Zemní práce prováděli hlavně horníci, protože viděli prospěšnost tohoto díla. Kromě toho bylo přijato ještě mnoho pomocných dělníků. Již tehdy se těžaři zavázali, že budou platit 5 % hrubého výnosu dolů na práce spojené s výstav-

Minerální pramen "Vincent" u Alžbětíných lázní

Pohled na Prameny od hřbitova (foto 1908)

bou stoky a to tak dlouho, až budou náklady na stavbu stoky kryty. K tomu ještě přispívali norimberští staroměšťané, dále pak Welserové z Augsburgu vydatně na povznesení těžarství. Celou stavbu stoky vedl jmenovaný Rossmeisel.

LÁZNĚ SANGERBERG U MARIÁNSKÝCH LÁZNÍ

Vičí kámen: Na západním návrší nad městem byla lesní restaurace Wolfstein. Tato restaurace měla rozhlednu s velmi dobrým a dalekým výhledem. V roce 1945 byla již částečně pobořená, ale ještě bylo vidět, jak nákladně byla vybavena, zbyly ještě chladicí boxy. Byla to výletní stanice velmi známá a celý komplex byl v sezóně pronajímán východním monarchům. Celá suita služebnictva vždy připravovala prostředí, stáje, komonstvo. Monarcha zde bydlel 14 či více dní a pak se opět prostředí likvidovalo. Za tyto nájemy měl majitel jistě pohádkové zisky.

Začátkem dvacátých let došlo k obnovení a modernizaci Sangerberské cihelny,

která pak byla opět uvedena do provozu a poskytla větší počet pracovních míst. Pro nevhodnou kamenitou hlínu však nemohlo být dosaženo potřebného hospodárního provozu. Podnik musel být z tohoto důvodu opět zastaven, takže ke zmírnění bídy přispěl jen na krátkou dobu (cihelna stála u domu č. p. 39 - pozn. pisatele).

V Sangerbergu byl zřízen RAD sklad, který byl především určen k tomu, aby dlouhodobě zajišťoval vysoušení provlhlých a močálovitých luk, zpevňování břehů a regulace potoků. Tím se stal Sangerberg výhodným místem pro pracovní příležitosti. RAD (Reichs arbeitsdienst = Říšská pracovní služba) byla obsazena asi 300 muži. Jen tímto počtem a návštěvami těchto lidí. došlo k výraznému oživení ubytovacího podnikání, v obchodu a pohostinství. Mnohý řemeslník nebo domkář ovšem tyto změny nezaznamenal (Jedná se zřejmě o lágr, o kterém Němci po válce neradi mluvili - pozn. pisatele).

Vrátím-li se ještě k zajímavostem

ohledně vorového kanálu - FLOSU, stojí za zmínku uvést, že byl tento kanál - stoka, velmi bohatý na ryby. Z Kladského jezera se do něj dostalo množství pstruhů a břehy jim poskytovaly přirozené skrýše. Bylo zde i mnoho raků, ale ti padli za obětí račímu moru. Následkem regulace se stav ryb zmenšil, protože už nebylo tolik možností úkrytu. Správa průplavu zabrala obyvatelům všechnu půdu, kterou potřebovala pro regulaci (bylo to asi kolem roku 1910 - 1912), ale peníze za ni dostali až o 20 let později od českého státu a musí se říct, že s úroky a úroky úroků, jen ale v českých korunách, přestože pozemek byl svého času ohodnocen 20 zlatými tolaři (20 hal. za 1 m²).

Sangerberské zvony měly krásný zvuk. Ve vysoké zvonici visel jeden velký, jeden střední a jeden malý zvon. Velký zvon byl ulit v dílně Josefa di Valle v Chebu r. 1844, v tzv. lucerně visel malý zvon - umíráček.

Za 1. světové války byly velký a malý zvon odvezeny k roztavení. V r. 1925 se zakoupily ze sbírek Sangerberských občanů nové zvony, který byly ulity u Herolda v Chomutově. Malý zvonek visel ještě ve zvonici u Windbulu a jeden ve zvonkové kapličce rodiny Tanzerů na hřbitově.

Oltáře v místním kostele.

Hlavní oltář byla umělecká stolařská práce ve zdobném stylu připomínající románské motivy, provedený v roce 1868 Antonem Hahnem, mistrem z Lauterbachu. Na zadní straně oltáře byl nápis: Renovováno Francem Jahnem, mistrem stolařským, Sangerberg 1905. Práce stolařského mistra Antona Hahna z r. 1883 byla mimo kazatelny také na triumfálních obloucích, na kterých byly postaveny postranní oltáře. Vlevo byl oltář sv. Jana z Nepomuku, vpravo pak oltář černé matky z Altatingu.

Kostelní náměstí

Restaurace "Lidový dům" č.p. 273 (1910)

Gotická křtitelnice, 103 cm vysoká s točeným sloupem, v jehož žlábkování byla granátová jablka. Jednalo se o tepelskou kamenickou práci z XV. stol. Poklice křtitelnice byla zakončená řezbou křtu na Jordánu, byla to dobrá barokní řezbářská práce. Cínová nádoba vložená do kamene křtitelnice nesla monogram P.W.C.E. a letopočet 1755. Ke kostelu také patřil obětní stůl se soklem 130 cm vysokým s vysoustruženými žlábkami.

Za zmínku dále stojí bohatě řezané panské lavice u oltářní lodě, vpravo s cechovní vlajkou křížová cesta, dřevorezba ve vynikajícím tyrolském stylu, mohutné varhany (věnované paní Thusneldou Tanzer, později přenesené do Sighdich) - z českých broušených skleněných perel zhotovený lustr ve tvaru vysoce prodloužené koruny, vysoký asi 170 cm a 130 cm v průměru. Nádobí pro proměňování (podnos s dvěma džbánky) bylo údajně

ze Sangerberského cínu. Liturgické nástroje vynikající práce ze stříbra a mědi, pozlacené ze 17. století jako náhrada za původní, které se nikoliv jako válečná kořist ztratily za 30 leté války.

Hřbitov:

Pohnutkou ke zřízení nového hřbitova bylo nařízení císaře Josefa II., že hřbitovy mají být přeloženy mimo obce. Přeložení na nový hřbitov a opuštění starého trvalo delší dobu.

Sangerberský hřbitov se skládal ze spodního, nebo-li starého hřbitova ležícího podél einiedelské (mnichovské) silnice a později zřízené výše ležící části. Na pravém sloupku železné vstupní brány bylo možno číst: "Zde končí zášť, nenávisť a pronásledování", a pod tím "Johan Tanzer 1850", na levém byl další výrok: "Požehnané místo, kde setba boží dospívá k velkému

Výletní restaurace Vičí kámen (1932) - restaurace vyhořela těsně po skončení II. svět. války

šem ústavu pro opilství potrestaný, ale i v ústavu pro alkoholiky, ale bezvýsledně. Jinak nepřístojnost byla hlavně v tom, že se hlučně domáhali vpuštění do ústavu a pak hlučně rozmlouvali do půlnoci.

ing. Václav Brenner Z POVĚSTÍ A ZAJÍ- MAVOSTÍ SANGEBERGU

Na vznik původního názvu obce existují dvě varianty: první - méně zajímavá - odvozuje název od německého Sonnen Berg - Sluneční hora, ke druhé existuje vyprávění.

Protože historie obce je spjata zejména s rozkvětem hornictví, byly okolní kopce přímo prošpikovány důlními díly, v nichž se čile pracovalo. Přes obec vedla paše-

rácká stezka z Karlových Varů do Bavorska, kterou se mimo jiné pašovaly lékařské nástroje. A když pašeráci slyšeli zpěv horníků z podzemí, s údivem se zastavovali a ptali se: "Sang der Berg?" ("Zpívá ta hora?") a z toho údajně vznikl název obce Sangerberg.

Když za třicetileté války táhl švédský král Gustav z Mnichova na Kynžvart, rozbil ležení v blízkosti obce Sangerberg. Protože občané měli obavu, aby město nedopadlo jako Mnichov, který byl vypleněn, na dobu švédské přítomnosti se stali všichni protestanty a i kostel byl jakoby protestantský. Obec zůstala protentokrát plnění ušetřena (až teprve později ji dvakrát zničily ustupující hordy), ale tento čin se potom promítl - jako nesetrvání ve víře - později. Od této události docházelo k řevnivosti mezi Mnichovem a Prameny a zřejmě i tím lze vysvětlit, že město Sangerberg mělo zřízení matriku

poměrně pozdě - až v r. 1710.

V roce 1822 navštívil Sangerberg i J. W. Goethe. Při své přírodovědecké vycházce narazil na hromadu hlušiny, která se mu zdála zajímavá. Černou horninu pak poslal na rozbor do Německa, odkud posléze přišla překvapivá zpráva: jedná se o rudu s vysokým obsahem stříbra. A protože bylo možno tento kov poměrně jednoduše těžit, byly z místního stříbra vyrobeny mnohé umělecké předměty a tři zvony v pramenském kostele měly jistě vznešený hlas. Tyto zvony ale byly rozta-veny během I. svět. války.

Ve 2. pol. minulého století byl v Prame-nech bankovní dům Tanzer, který měl od c. a k. ministerstva financí povoleno tisk-nout vlastní bankovky. Údajně byl Bad Sangerberg jednou ze 4 obcí tehdejšího karlovarského kraje, kde bylo možno tisk-nout vlastní peníze. Od rodáků se nám podařilo získat v letošním roce dvě origi-nální desetikrejarové bankovy z Prame-nů.

ing. Lenka Wohlrabová

PRAMENY - DĚDIC KOTVY A CHMELOVÉ RATOLESTI

Jen v letitých písemnostech a myslích původních německých obyvatel se zachovala podoba městského znaku a zvucnost názvu historického města Bad Sangerberg. Na tomto místě, asi od roku 1960, opět začíná pulsovat život, kterému dali do vínku krásné a poetické jméno - Prameny.

Život se zde rozběhl ve jménu zajištění obživy národa, staví se kraviny, odchov-

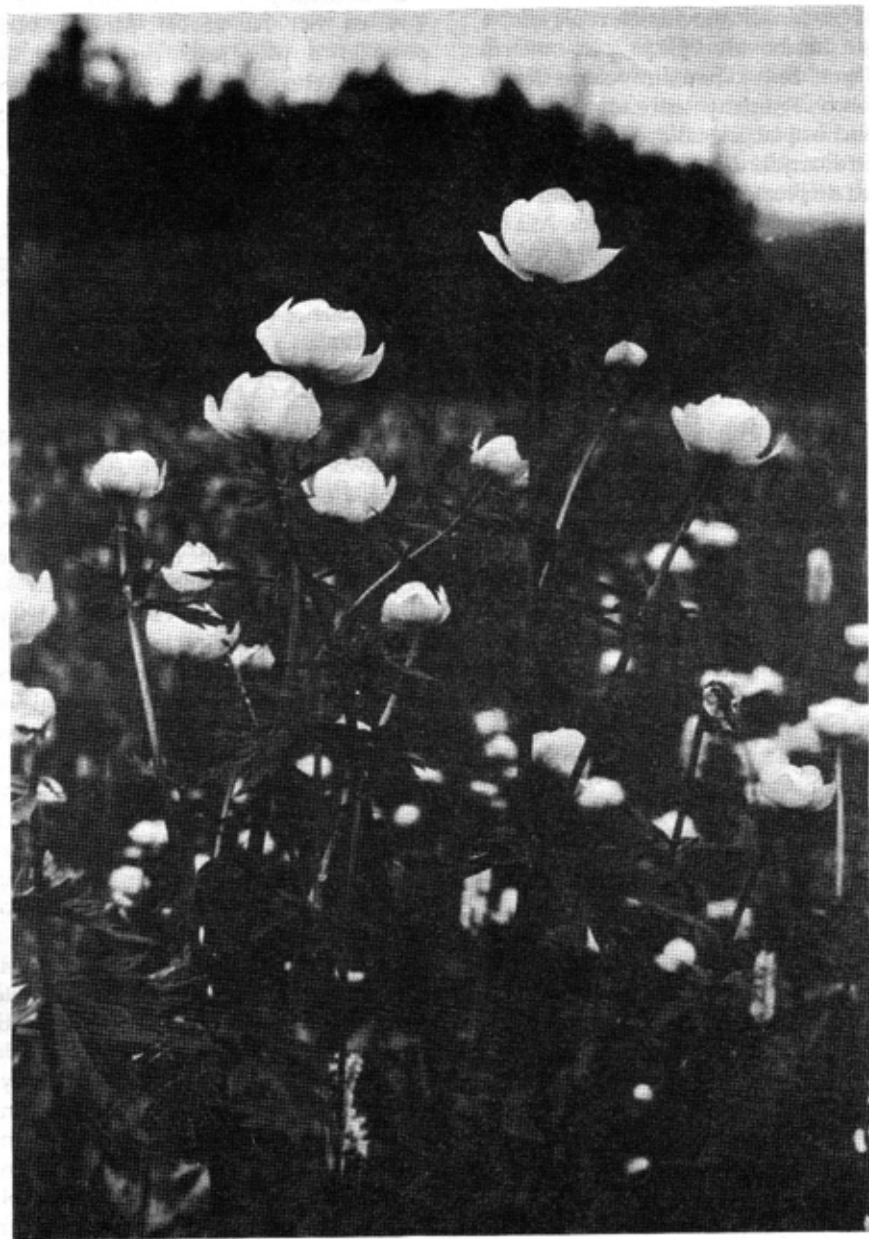
ny, sklady krmiva. Nelze přesně říci, nakolik rozbujelá zemědělská výroba napomohla oživení vesnice. Je pravdou, že do této, již téměř zapomenuté obce přišli lidé za prací a tato skutečnost odvrátila definitivní zánik vesnice.

Hospodaření zemědělského podniku nikdy příliš neharmonizovalo se zájmy a ochranou zdejší nostalgické a neopa-kovatelné krajiny. Jeden klad však zdejší-mu zemědělství nelze upřít. Obdělávání polí a vypásání luk a pastvin přece jenom nedovolilo změnit celý kraj v jedno velike a dusící moře bolševníku velkolepého.

Ta doba není tak dávná, kdy země-dělský statek zaměstnával značnou část zdejšího obyvatelstva a diktoval pod-mínky života a tvářnost vesnice k obrazu svému. Z této zemědělské temnoty doká-zala většina obyvatel rychle procitnout, někteří se postavili na vlastní nohy a zača-li podnikat, někteří našli nová zaměstnání v Mariánských Lázních.

Tento způsob života není pro vesnici jako takovou ideálním řešením, protože každodenní dojíždění narušuje ráz ryze vesnických zvyklostí. Čas, strávený dojíž-děním za prací do města chybí, což se projevuje menším zájmem o vlastní hospodářství, pořádkem okolo domku a někdy i lhostejností o dění v obci. Typicky vesnická pospolitost, jako silný tmelící prvek sounáležitosti mezi sousedy je osla-ben, tím i význam vesnice, jako stabi-lizačního prvku společnosti. Bude třeba hodně soudnosti ze strany státu, aby svými necitlivými zásahy dále nedevas-toval již otřesenou důvěru člověka k člově-ku.

Faktické znovuoobjevování naší vesnice začíná především vysekáváním bolševní-ku velkolepého, který donedávna okupo-val kraj i střed vesnice a znepřehledňoval situaci uvnitř sídla. Jeho důsledné ničení napomáhá procitnutí bývalého kouzla

Upolín evropský

zdejšího kraje, který ještě před časem byl skrytý v lánech nevítaného plevele a místy dosahoval výšky pěti metrů. Doufáme, že tuto nedobrovolnou doménu obce Prameny nahradí v blízké budoucnosti už jistě lákavější zeleň parků a ošetřovaných dřevin, anebo osvěžující pohled do prosté, i když snad trochu

drsné krajiny.

A co říci na závěr? Mnoho vody protéklo a jistě ještě proteče údolím Pramenského potoka, než se o něco pohne soukolím byrokratické mašinérie státních úředníků, kteří jsou hluší k hlasu obce, která chce vlastními silami zvednout a se ctí nést jméno vesnice do roku 2000.

Ing. Miroslav Trégler

OBRÁZKY Z KVĚTENY PRAMENSKA

O bjektivem amatérského botanika a fotografa prostupuje obraz Pramen-ska jako jednoho z nejzajímavějších míst Slavkovského lesa a celých severo-západních Čech.

Poválečné osídlení původního obyvatelstva, drancování armády, velkoplošných vykrmovaců národa a nepřátel mokřin, sice zjizvilo tvář krajiny kolem Pramenů, mnoho však zůstalo zachováno a tím i všechna ta místa a místečka, kde v posledních letech uléhám s rukou na spoušti fotoaparátu, abych se těšil zachycováním detailů velkého přírodního hemžení. Focení kytek mě přivedlo k jejich pozorování a k pochopení nutnosti soužití s touto přirozenou krásou. Odkrývá-li tímto článkem čtenáři kousek svého poznání, věřím tím, že i cit pro krásu je nakažlivý.

Botanickými dominantami naší oblasti jsou společenstva hadců, vlhkých luk a rašelinišť. Projdete-li poctivě nejbližší okolí Pramenů, můžete se za jediný den potkat se všemi třemi botanickými vrcholy chráněné krajinné oblasti Slavkovský les.

Z jihu, východu a severu obtáčejí Prameny hadcové výchozy s množstvím

maloplošných zvláště chráněných území. Hadcová společenstva představují nej-cennější ekosystémy Slavkovského lesa. Tyto ekosystémy se v celé naší republice vyskytují velice vzácně (např. jižní Čechy, jižní Morava). Na mnoha místech se zachovaly tzv. reliktní vřesovcové bory, tedy porosty borovice lesní (*Pinus sylvestris*) s podrostem chráněného vřesovce pleťového (*Erica herbacea*) a dalších keříčků, bylin a travin. Bezlesé hadcové výchozy jsou ještě druhově bohatší a lokalita Křížky je dle mého názoru jedna z nejceněnějších botanických lokalit Čech a Moravy. Vřesovce rozkvétají často i pod sněhem a v dubnu vytvoří na mnoha místech ze svých malinkých kvítků různě koberce.

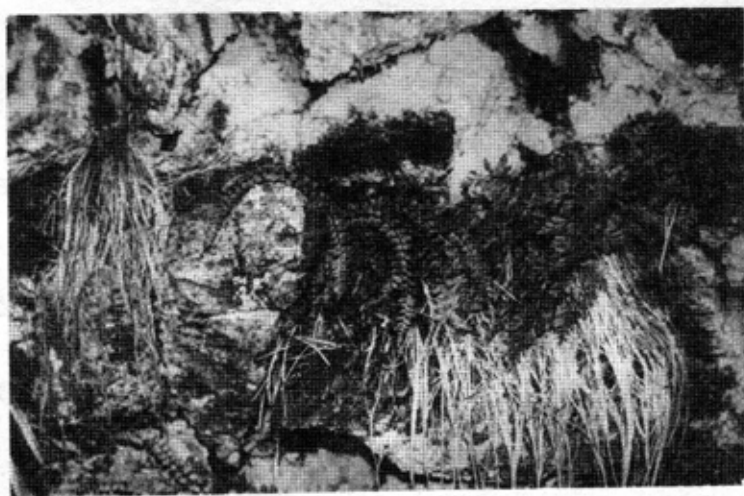
Na chudém hadcovém substrátu s velkým obsahem hořčíku se daří celé řadě zvláště chráněných rostlin. Kromě již zmíněného vřesovce pleťového zde najdeme např. zimostrázek nízký (*Polygaloides chamaebuxus*), prhu chlumní (*Arnica montana*), hvozdík křovištní (*Dianthus seguieri*), vratičku měsíční (*Botrichium lunaria*). Ve skalních štěrbinách rostou sleziník klamný (*Asplenium trichomanes*) a sleziník hadcový (*Asple-*

nium serpentini), drobné a velice vzácné kapradiny. Ze zástupců horské květeny obývá hadce Slavkovského lesa plavušotvarý vranec jedlový (*Huperzia selago*). Kriticky ohrožený rožec kuříčkolistý (*Cerastium alsinifolium*) se na celém světě vyskytuje jen na tzv. Mnichovských hadcích (okolo Mnichova, Pramenů a Nové Vsi) a je tudíž endemitem Slavkovského lesa. Endemitem České republiky je kriticky ohrožený svízel sudetský (*Galium sudeticum*), který je vedle Mnichovských hadců popsán z pohoří Sudet (od Krkonoš po Hrubý Jeseník).

Z dalších druhů hadců Slavkovského lesa připomeni alespoň ty nejběžnější či naopak vzácné. Běžně se vyskytující např. silenka nadmutá (*Silene vulgaris*), vřes obecný (*Calluna vulgaris*), svízel syřiškový (*Galium verum*), kokrhel menší (*Rhinanthus minor*), vítod obecný (*Polygala vulgaris*), zvonek okrouhlolistý

(*Campanula rotundifolia*), konvalinka vonná (*Convallaria majalis*), hasivka orličí (*Pteridium aquilinum*), osladič obecný (*Polypodium vulgare*), brusinka obecná (*Rhodococcus vitisidaea*), borůvka černá (*Vaccinium myrtillus*), vlochyň bahenní (*Vaccinium uliginosum*), štírovník růžkatý (*Lotus corniculatus*), metlička křivolaká (*Avenella flexuosa*), třtina rákosovitá (*Calamagrostis arundinacea*) atd. Vzácně pak například jalovec obecný (*Juniperus communis*), nechrastec výběžkatý (*Jovibarba sobolifera*), kociánek dvoudomý (*Antennaria dioica*). Na vlhčích světlínách ve společnosti ostřic můžeme nalézt chráněnou orchidej prstnatec listenatý (*Dactylorhiza longebracteata*).

U silnice Prameny - Kladská, pod Vlčkem, v údolí Pramenského a Mnichovského potoka, v okolí Pluhova boru, Dlouhé stoky či Křížků se zachovaly mokřady se společenstvy pcháčových,

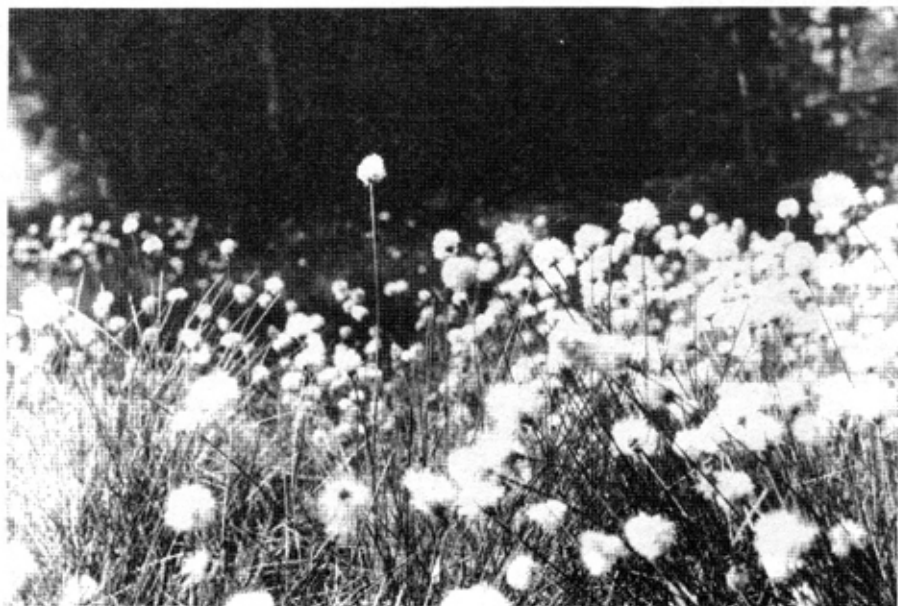

Vzácné sleziníky na hadcích Vlčku

bezkolencových a ostřicorašeliníkových luk s rašelinnými jezírky a malými rybníčky. Většina těchto pozemků je dlouhodobě neobhospodařována, což vede k zarůstání mokřadů náletovými dřevinami, zejména pak smrkem obecným (*Picea abies*), borovicí lesní (*Pinus sylvestris*), osikou obecnou (*Populus tremula*), různými druhy bříz (*Betula* sp.) a vrb (*Salix* sp.) a dalšími.

Snad nejkrásnější jsou tyto louky v květnu a začátkem června, kdy zde rozkvétají žluté paličky vzácného a chráněného upolínu evropského (*Trollius altissimus*). Koncem jara rozkvétá na vlhkých loukách Pramenska kromě upolínu evropského celá plejáda zvláště chráněných druhů. Často se objevuje nachové květenství orchideje prstnatce májového (*Dactylorhiza majalis*), drobné květy masožravé tučnice obecné (*Pinquicula vulgaris*). Pozorný návštěvník jistě nepře-

hlédne zajímavé růžové květy všivce mokřadního (*Pedicularis silvatica*), či o něco později vzácnějšího všivce bahenního (*Pedicularis palustris*). Celou tu nádheru podtrhuje svými velkými modrými květy kosatec sibiřský (*Iris sibirica*) nazývaný "orchidejí severu", i když do společnosti skutečných orchidejí nepatří. Patří tam ale na Pramensku ojedinelé rostoucí korállice trojklanná (*Corallorhiza trifida*) a vstavač mužský (*Orchis mascula*) - z hlediska chráněné krajinné oblasti Slavkovský les kriticky ohrožené druhy, z obecného hlediska pak silně ohrožené druhy naší květeny. Ještě před pár lety jsem našel pod Pluhovým borem další orchidej - pětiprstku žežulník (*Gymnadenia conopsea*) - naleziště však zarůstá březovým náletem a pětiprstka zmizela. Vzácně můžeme na Pramensku vidět i bílé květy hořcovité vachty trojlisté (*Menyanthes trifoliata*), jež se častěji

Suchopýr pochvatý

vyskytuje na Kynžvartsku či Tepelsku.

Začátkem léta se na těchto lukách objevují první květy prhy chlumní (*Arnica montana*) a prstnatce listenatého (*Dactylorhiza longebracteata*), o kterých již byla řeč v souvislosti s květenou hadců. V porostech rašeliníku (*Sphagnum* sp.) rozkvétají postupně bílými drobnými kvítky další "masožravky" - rosnatky okrouhlohlísté (*Drosera rotundifolia*) - jež dostaly jméno podle věčně orosených okrouhlých listů chytajících své oběti z říše hmyzu. Na okraji rybníčku a rašelinných jezírek můžeme kromě tuřic a ostřic vidět květenství bařiček a bahniček. Popsány jsou zde silně ohrožená bahnička chudokvětá (*Eleocharis quinqueflora*) či kriticky ohrožená tuřice dvoudomá (*Vigmea dioica*).

Léto přeje květům hvozdíku. Vedle běžného a nechráněného hvozdíku kropenatého (*Dianthus deltoides*), kvetou na lukách Pramenska silně ohrožený hvozdík pyšný (*Dianthus suerbus*) a ohrožený hvozdík křovištní (*Dianthus seguieri*). V druhé půli léta kvete na mnoha místech rovněž chráněná tolie bahenní (*Parnassia palustris*), v Čechách typický druh rašelinných luk, v Karpatech rostoucí na vápencových skalách.

Bezesporu největší botanickou zajímavostí Pramenska poslední doby je to, že právě u Pramenů byla pro českou botaniku znovu objevena vrba borůvkovitá (*Salix myrtilloides*), která byla odborníky považována v našich zemích za vyhynulou! Dnes ji nová vyhláška o zvláště chráněných druzích rostlin řadí samozřejmě mezi druhy kriticky ohrožené.

Do mozaiky maloplošných chráněných území Slavkovského lesa brzy přibude přírodní rezervace Mokřady pod Vlčkem. Toto území je v rámci chráněné krajinné oblasti jedinečné, co do počtu zvláště chráněných druhů rostlin.

Vedle výše uvedených chráněných a ohrožených druhů můžeme na mokřích loukách Pramenska najít velké množství běžnějších druhů. Za všechny jmenujme alespoň prvosenku vyšší (*Primula elatior*), zábělník bahenní (*Comarum palustre*), mochnu nátržní (*Potentilla erecta*), violku bahenní (*Viola palustris*), kozlík dvoudomý (*Valeriana dioica*), toten lékařský (*Sanguisorba officinalis*), hrachor luční (*Lathyrus pratensis*), kuklík potoční (*Geum rivale*), hadí kořen větší (*Bistorta major*), tužebník jilmový (*Filipendula ulmaria*), zvonečník černý (*Phyteuma nigrum*), stařinec potoční (*Tephrosia crista*), štirovník růžkatý (*Lotus corniculatus*), suchopýr širohlístý (*Eriophorum latifolium*), suchopýr úzkohlístý (*Eriophorum angustifolium*), vlochyň bahenní (*Vaccinium uliginosum*), jetel kaštanový (*Chrysopsis spadicea*), blatouch bahenní (*Caltha palustris*), děhel lesní (*Angelica sylvestris*), kohoutek luční (*Lychnis flosculi*), bezkolenec modrý (*Molinia caerulea*), rákos obecný (*Phragmites australis*), třeslice prostřední (*Briza media*), lipnioci luční (*Poa pratensis*), metlice trsnatou (*Deschampsia cespitosa*), tomku vonnou (*Anthosanthum odoratum*), skřipinu lesní (*Scirpus sylvaticus*), zvonek okrouhlohlístý (*Campanula rotundifolia*), různé druhy svízelů (*Galium* sp.), pcháček Cirsium sp.), pryskyřčovník (*Ranunculus* sp.), přesliček (*Juncus* sp.) či kakosů (*Geranium* sp.). Místa jsou sušší plochy s porostem všesu obecného (*Calluna vulgaris*) a smilky tuhé (*Nardus stricta*). Václav Procházka ze Správy CHKO našel na mokřadech nedaleko Dlouhé stoky vzácnou žluťuchu orlíčkolistou (*Thalictrum aquilegifolium*).

Západně od Pramenů se nacházejí významná rašeliníště, která jsou součástí národní přírodní rezervace Kladské rašelininy. Stromové patro těchto rašeliníšť je

z části tvořenou borovicí bažinnou "blatkou" (*Pinus uncinata*), zčásti smrkem obecným (*Picea abies*), objevuje se bříza (*Betula* sp.) a další dřeviny. Ve spodním patře bohatém na mechy, zejména rašeliníky, se z chráněných druhů nacházejí rosnatka okrouhlohlístá (*Drosera rotundifolia*), klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*), kyhanka sivolístá (*Andromeda polifolia*), či šicha černá (*Empetrum nigrum*).

S výjimkou vřesovcových borů na hadcích a rašelinistích pokrývají převážnou část lesní půdy druhově chudé smrkové monokultury, s běžnými druhy trav, kapradin, místy s borůvkou či sedmikvítkem evropským (*Trintalis europaea*), šťavelem kyselým (*Oxalis acetosella*) apod.

Na mytínách, podél cest a silnic, na okrajích lesů a lesních světlinách se vzácně setkáváme s erbovní prhou chlumní (*Arnica montana*), častěji například se zlatobýlem obecným (*Solidago virgaurea*), bohatě místy kvete vrbka úzkolistá (*Chamerion angustifolium*), starček hajní (*Senecio nemorensis*) a náprstník červený (*Digitalis purpurea*), jež ač nepůvodní, v naší oblasti dokonale zdomácněl.

V potocích v okolí Pramenů kvete zjara řeřišnice hořká (*Cardamine amara*), která si své druhové jméno skutečně zaslouží. V létě například v potoce Roda můžeme vidět krásné porosty lakušníklu vodního (*Batrachium aquatile*), podél potoků rozkvétá brzy z jara nápadný devětsil bílý (*Petasites albus*).

Z druhů, které se mi nevešly do výše popsaných ekosystémů se chci zmínit o kruštíku širolistém (*Epipactis helleborine*) z čeledi vstavačovitých a o hruštičkovité hruštičce okrouhlohlísté (*Pyrola rotundifolia*). Oba druhy se vzácně vyskytují v okolí Pramenů, ale i v celém Slavkovském lese.

Nepříjemný a agresivní neofyt bolševník velkolepý (*Heracleum mantegazzianum*) se naproti tomu vyskytuje v okolí Pramenů až moc často a ve velkých populacích. Povídání o této rostlině a možnostech jejích hubení je námětem na samostatný článek.

U bolševníku malá exkurze po květeně Pramenska končí. Nebylo mým cílem představit všechny ekosystémy a všechny druhy rostoucí v tomto území. Ostatně to není ani v mých silách. Chtěl jsem především ukázat, že v okolí Pramenů je mnoho velmi cenných botanických lokalit a je třeba s tím počítat při velkolepých plánech na znovuzrození města Pramenů. Nebudeme-li s tím počítat, dopustíme se stejného zločinu proti přírodě jako naši přechůdci. Budu-li se moci i v budoucnu kochat rozkvetlými upolínovými loukami a koberci vřesovců v ledva roztáleném sněhu, rád se vždy zastavím v prospěrujícím lázeňském městečku Prameny.

(Poznámka autora: názvosloví je převzato z *Nové květeny ČSSR*, prof. Dostál, Praha 1989. U latinských názvů jsou vynecháni autoři popisu z důvodů neúčelného prodloužení článku. Další literatura a podklady u autora).

RNDr. Jan Pěček

OCHRANA PŘÍRODNÍCH VÝVĚŘŮ STUDENÝCH KYSELEK V KATASTRU OBCE PRAMENY

Obecní úřad Prameny si v září tohoto roku vyžádal posouzení a návrh prozatímní ochrany vývěřů minerálních vod v katastru obce Prameny. Cílem je řešení stavebně technického rozvoje obce zejména z hlediska hygienického zabezpečení minerálních vod v kontextu územního plánu rozvoje obce a dalších střetů zájmů. Z této práce RNDr. Jana Pěčka (Aquatest - stavební geologie Karlovy Vary) je následující výňatek.

Zájmová oblast se nachází v nadmořské výšce 750 - 800 metrů. Geomorfologicky přísluší starému penepfénu centrální části Slavkovského lesa. Hydrogeologickou osou tangovaného prostoru je Pramenský potok. Odtoková situace Pramenského potoka je komplikována existencí vodního díla Dlouhá stoka. Je skutečností, že z Dlouhé stoky pod Kladským rybníkem je možno stavídem přepouštět část přítoku do Pramenského potoka. Z hlediska chráněných zájmů je nutné pohlížet na obě vodoteče jako na jeden systém vodárensky chráněných toků - jako na území společného povodí Pramenského potoka a Dlouhé stoky.

V současné době je zájmové území chráněno ochranným pásmem I. stupně - prozatímního nezbytného opatření (ČIL 1979), pásmem III. stupně PLZ Mariánských Lázní, ochranným režimem CHOPAV Slavkovský les, CHKO Slavkovský les a perspektivních vodohospodářských objektů.

Vývěry minerálních vod v Pramelech jsou známy od 19. století a do roku 1945 byly jímány a využívány k léčebným účelům v místních lázních (Alžbětiny lázně), byly i plněny do lahví v místní stáčírně. Minerální prameny vyvěrají podél zlomového pásma, které předurčilo i průběh údolí Pramenského potoka a založilo zřidelní strukturu zdejších studených kyselek. Minerální zřídla v Pramelech jsou zřidelní soustavou kyselek

uvnitř široké mariánskolázeňské zřidelní oblasti v pojetí O. Hyníeho. S jinými prameny a pramennými skupinami této oblasti mají zejména společný hlubinný zdroj oxidu uhličitého a v nepřímé hydrologické souvislosti i část infiltračního území v regionální dimenzi.

Akumulace proplyněných minerálních vod se tvoří v hloubkách kolem 80 - 150 metrů. K výstupu minerálních vod dochází v důsledku hydraulického napětí v kombinaci s účinkem CO₂ na principu "gazlift" v geohydrodynamickém systému, tektonicky predisponovaných výstupních cest, zejména podél zlomového systému směru VSV - ZJZ. Do tohoto systému je založena zřidelní struktura a vývěrová část zřidelní struktury je privilegiovaně zakotvena v prunicích příčných zlomů s hlavním tektonickým systémem a uzlových křižovatkách spřažených

Altán minerálního pramene VINCENT

Lázně Prameny - koupaliště s restaurací

střížných systémů puklin (SZ-JV a SV-JZ).

V přípovrchové zóně pak dochází k mísení minerální vody s prostou vodou freatické zvodně. To způsobuje variabilitu všech parametrů výsledného typu vyvěrajícího pramene a zejména vysoké riziko zranitelnosti vývěrové oblasti v důsledku vnějších zásahů a změn. Jako nezbytné opatření se jeví považovat vývěrovou oblast za zónu zvýšené zranitelnosti a dle této skutečnosti jsou navržena nezbytná ochranná opatření.

Předpokládaný návrh těchto nezbytných ochranných opatření je zpracován na základě nezbytného rozvoje obce, neboť vyhlášení definitivních ochranných pásem obce provede Český inspektorát lázní MZ ČR Praha až na základě komplexního hydrogeologického průzkumu nejdříve v roce 1995.

Aby nedošlo ke škodám na veřejném zájmu chráněných přírodních zdrojích minerálních vod v důsledku rozvoje, doporučujeme v zóně zvýšené zranitel-

nosti zřídil minerálních vod dodržet níže uvedené zásady.

V rámci této zóny zvýšené zranitelnosti doporučujeme dále akceptovat pásmo hygienické ochrany. Do tohoto pásma je zahrnut prostor po obou březích Pramenického potoka a kruh o poloměru 50 metrů. Jedná se o kruh opsaný kolem každého zjištěného soliterního výskytu oxidu uhličitého a pramenního vývěru minerální vody. V tomto pásmu nelze provádět žádnou činnost, která by mohla narušit či jinak nepříznivě ovlivnit fyzikální vlastnosti, chemické složení a hygienickou nezávadnost vody. Nežádoucí jsou jakékoliv zásahy do pokryvných útvarů, vyjma prací pro údržbu, provoz, využití a ochranu přírodních zdrojů minerálních vod. I tyto lze provádět pouze dle projektu schváleného ČIL, při sondáži a vrtných pracech je nařízeno volit technologii důsledně zamezující riziku erupcí či odplynění zřidelné struktury.

V zóně zvýšené zranitelnosti nelze

provádět meliorace a jiné zásahy směřující k trvalému snížení hladiny spodní vody. Nelze provádět změny odtokových (spádových) poměrů území, provádění hydrotechnických prací v korytě Pramenického potoka, nejsou povoleny veškeré trhací práce, přeprava a ukládání látek ohrožujících jakost vody. Nelze provádět provoz těžké zemědělské techniky, budování obslužných komunikací, inženýrských sítí a podzemních vedení a jiných objektů bez předchozího hydrogeologického průzkumu a souhlasu ČIL MZČR Praha s prováděcím projektem stavebního záměru. Nesmí zde docházet k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a podzemních. Nesmí se zde provádět pastva v rámci velkokapacitních chovů zemědělských zvířat a odběry prostých podzemních vod a zvyšování odběrů na stávajících zdrojích pitné vody.

Zdůvodnění tohoto návrhu ochrany je zcela jednoduché. Naše firma (Aquatest - Stavební geologie a.s. Praha) provádí komplexní hydrogeologický průzkum pro stanovení definitivních ochranných pásem a opatření pro přírodní zdroje léčivých a stolních vod, které vyvěrají

v oblasti Prameny - Nová Ves. V průběhu průzkumu byly na základě hydrogeofyzikálních měření získány nové závažné poznatky. Již uvedeným průzkumem bylo zjištěno, že vývěrová část zřidelní struktury není ukončena při západním okraji obce Prameny, jak bylo původně předpokládáno, ale pokračuje směrně s údolím Pramenického potoka dále - nejméně 2 km od východního okraje obce. Představuje vysoce zranitelnou zónu zřidelní struktury studených kyselek.

V průběhu průzkumných prací bylo objektivně zjištěno periodické znečišťování freatické zvodně v intravilánu obce odpadními vodami, které svým charakterem odpovídají zdroji z provozu živočišné zemědělské velkovýroby. Území obce bude zahrnuto do ochranného pásma I. st., kde provozy tohoto druhu a jiné zdroje odpadních vod nejsou žádoucí vzhledem k vysokému riziku zranitelnosti hygienické jakosti vod podzemních i povrchových. Tato skutečnost bude promítnuta do koncipování hledisek územního rozvoje obce a provozy takového druhu doporučujeme perspektivně vymístit mimo území zranitelnosti a řádně je zabezpečit.

Lázeňský park v Pramenech s vývěrem kyselky

Ing. Václav Brenner

PRAMENSKÉ NÁVRATY

O bec s tak bohatou historií, jakou Prameny bezesporu jsou, musí svou budoucnost odvíjet právě z letitých zkušeností. Není pravděpodobně možné doufat v návrat hornictví, které se jako níť táhne staletími, ovšem je zde bohatství, které se cínu nebo stříbru přinejmenším vyrovná. Jsou to minerální vody a přírodní prostředí. Právě z těchto dvou obrovských předností vychází zároveň i pramenský návrat mezi významné obce mariánského lázeňského regionu.

Typ navrhované nové zástavby rodinné vilky

V první řadě je třeba stabilizovat stav jak v podzemních vodách, tak v ochraně životního prostředí. Z tohoto důvodu probíhají na celém katastru měřicí a průzkumné práce, jejichž výsledkem bude stanovení ochranných pásem a způsob ochrany zdrojů minerálních vod. Kromě toho je snaha vycházet maximálně vstříc ochraně životního prostředí, včetně systému zemědělského hospodaření, vý-

stavby atd. V tomto směru se domníváme, že jsme dosáhli již stabilizace záměrů obce s orgány ochrany přírody a inspektorátu lázní. Rozvoj obce je projednáván vlastně již od roku 1991 a byl nalezen způsob návratu obce ke znovu-osídlení oblasti a zároveň k ochraně toho nejcennějšího, co prostředí nabízí.

Přes devastační činnost vojáků a následně socialistické velkovýroby je výchozí základna poměrně příznivá. Likvidace obce vojáky v 60. letech umožnila vznik stavebních parcel, vysídlování pohraničí pak zachránilo stav životního prostředí a umožnilo vznik svěbytných přírodních společenstev. Mizerné provedené meliorace nevysušily krajinu a ani chemizace, umožňující zvýšení výnosů, nebyla naštěstí prováděna dokonale. Devastace starých objektů sice pokročila, ale lze rekonstrukcemi stav napravit, zrovna tak nevybíravé skladování ropných a chemických látek není neodstranitelné.

Záměry obce směřující k několika základním předpokladům:

- 1) zvýšení počtu obyvatel cca na 500
- 2) znovuoobnovení lázní, ovšem vzhledem k recesi, panující v tomto oboru musí být společně budována infrastruktura, vedoucí k možnosti trávení volného času pro celé rodiny.
- 3) využití přírodních zdrojů výstavbou stáčírny miner. vod
- 4) zachování stavu životního prostředí v souvislosti s rekonstrukcí a výstavbou

Plán sanatoria

Centrum vyšší vybavenosti

inženýrských sítí (rekonstrukce kanalizace a ČOV, plynofikace obce apod.)

5) změna systému zemědělské výroby na činnost doplňkovou

6) záchrana zbytků památek (rekonstrukce stavebních objektů, znovuoobnovení kapliček, božích muk, křížové cesty, výstavba kostela apod.).

7) s výjimkou rezervací zajistit péči o pozemky tak, aby byl zlikvidován bolševník.

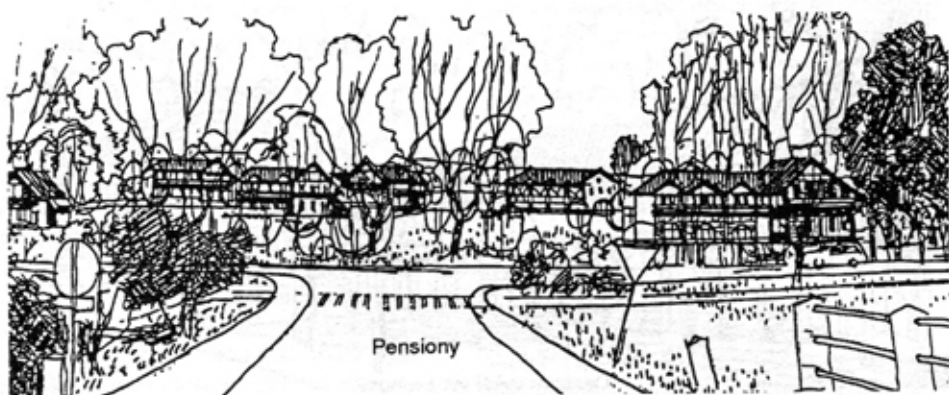
8) obnovení optimálního hospodaření s vodou (revize melioračních systémů, rekonstrukce bývalých a výstavba nových rybníků, vyčištění kontaminovaných lokalit apod.)

Podle našeho názoru je toto jediná cesta, jak ve Slavkovském lese obnovit život a zároveň zachovat všechny dosažité přednosti CHKO. Při nových stavbách bude samozřejmě preferován přírodní materiál - dřevo a kámen a architektonicky je řešení v malokapacitních objektech s velkými zelenými plochami. I z přiložených materiálů je patrné, že stavby musí vhodně doplňovat přírodní ráz celé obce.

Je pochopitelné, že celá akce návratu obce Prameny mezi civilizovaná sídla spotřebuje obrovské množství financí. I v tomto směru můžeme být celkem optimisté, neboť příklon lidí k investicím

Pekárna - cukrárna

v naší oblasti je jasně patrný.

Pokud se nám podaří ve spolupráci se Správou CHKO, inspektorátem lázní, stavebním úřadem a ostatními orgány

udržet zamýšlený směr rozvoje, vznikne uprostřed Slavkovského lesa oáza klidného soužití člověka s přírodou, odpovídající konci dvacátého století.

Přírodní poklady Pramenska

KŘÍŽKY

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

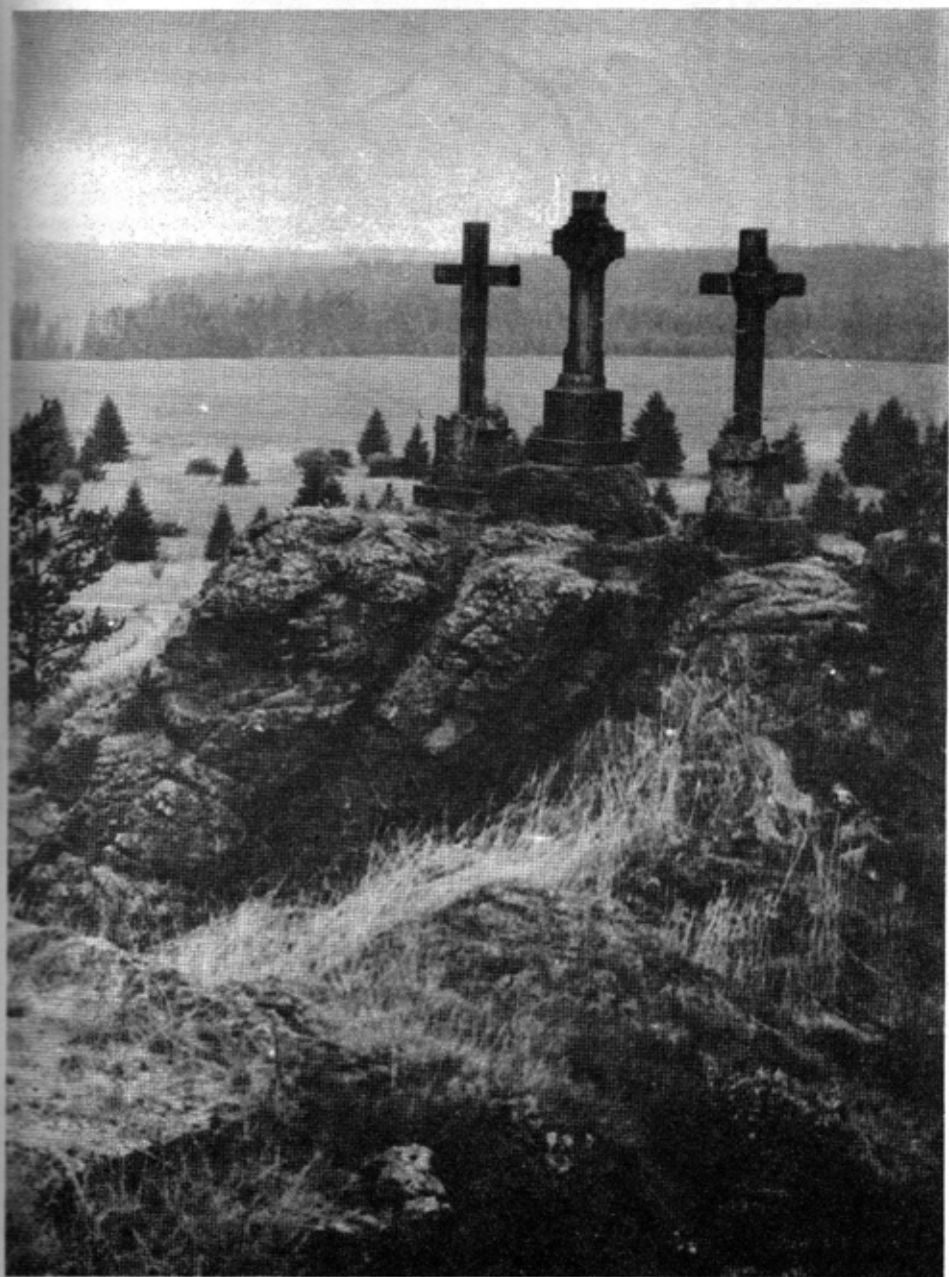
Ochrana nad Křížky byla vyhlášena v roce 1962. Celková výměra 4,015 hektarů. Samotná geologická stavba chráněného území je velmi jednoduchá, neboť zahrnuje část morfologicky výrazného hřbetu vypreparovaného nad okolní krajinu, tvořeného serpentinitem (hadcem).

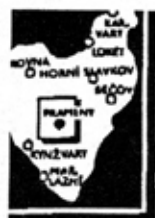
Zde se musíme šířeji zmínit o hadcovém území, jehož součástí jsou i Křížky. Toto území se rozkládá v jihovýchodní části Slavkovského lesa na ploše asi 7 km² mezi Mariánskými Lázněmi, Mnichovem

a Prameny a je největším a nejcelistvějším hadcovým komplexem v Čechách.

Rozpadající se hadcová hornina tvoří vzhledem ke svému chemickému složení význačný selektivní substrát, k němuž

jsou vázány určité druhy rostlin. Je to v prvé řadě rožec kuříčkolistý (*Cerastium alsinifolium*), který je endemitem - to znamená, že nebyl nalezen nikde jinde na světě mimo obvod hadců Slavkovského lesa. Z dalších významných rostlin jsou to hadcové kapradiny sleziník nepravý (*Asplenium adulterinum*), sleziník černý hadcový (*Asplenium adiantum-nigrum*, ssp. *cuneifolium*) a osladič hadcový (*Polypodium vulgare*, var. *serpentini*). Význačný je i bohatý výskyt některých dalších chráněných rostlin,

například prhy chlumní (*Arnica montana*), vřesovce pletového (*Erica carnea*) a zimostrázku alpského (*Chamaebuxus alpestris*).

Hadcová půda je bohatá na stopové prvky (např. hořčík a draslík) a tak je pro mnohé druhy rostlin nevhodná. Jiné rostliny se těmto zvláštním podmínkám přizpůsobily a vytvořily zde například zakrslé formy. Dá se také říci, že řada rostlin zde vytváří vlivem hadcového substrátu zvláštní, od typických exemplářů odlišné

formy - tzv. serpentinofory. Ty jsou pak velmi cenným materiálem pro přírodovědecké bádání.

V roce 1979 byla na území vybudována naučná stezka o jejíž existenci se vede mezi botaniky spor. V rámci výzkumu a snad i možnosti snížení devastace byla proto tato naučná stezka dočasně uzavřena. Na celé území je tedy vstup veřejnosti zakázán. Zákaz vstupu platí až do 31. 12. 1995, kdy na základě výzkumů bude s konečnou platností rozhodnuto o dalším využití této národní přírodní památky.

VLČEK

PŘÍRODNÍ REZERVACE

Chráněné území Vlček bylo vyhlášeno v roce 1966 na celkové výměře 62,29 hektarů. Předmětem ochrany je zachovalý typický borový les na hadcovém hřebetu s bohatým výskytem význačných rostlinných společenstev, která se v tomto složení u nás objevují pouze v hadcovém okrsku Slavkovského lesa. Chráněný

Vřesovec pletový

SPR Vlček - hasivkový bor na jižním svahu

borový porost je převážně složen z jedinců náhorního ekotypu borovice lesní Slavkovského lesa.

Samotné chráněné území je tvořeno lesnatým hřebínkem s jednotlivými k povrchu vystupujícími hadcovými skalkami, které dosahují nejvýše položeného místa na kótě Vlčí kámen (800 m. n. m.).

Rozšíření ochrannásky důležitých druhů rostlin je obdobné jako v jiných hadcových rezervacích Slavkovského lesa. Nalezneme zde typické hadcové kapradinky jako je sleziník černý hadcový a sleziník nepravý. Roste zde převzácný rožek kuříčkolistý, vřesovec pleťový, zimostrázek alpský a další. Obdobný jako u předchozích hadcových rezervací je výskyt

zvěře a chráněných živočichů.

První botanické poznámky o Slavkovském lese a jeho hadcích pocházejí z minulého století. Mají převážně floristický

Hasivka orličí

charakter, ze vzácných druhů rostoucích na hadcích uvádí například Čelakovský v roce 1873 v Prodrumu květeny české výskyt sleziníku nepravého (*Asplenium adnigrum*) v oblasti vrcholového hadcového hřebene na místě nazývaném Rauschenbacher Haide a v roce 1888 na Wolfsteinu (Vlčím kameni). Později tento druh sbírá K. Pohl a K. Preis. Rožec kuříčkolistý (*Cerastium alsinifolium*) sbíral v území poprvé Tausch. Čelakovský v témže Prodrumu (1883) uvádí jako lokalitu druhu "skály u Mnichova blíž Mariánských Lázní". Ucelené zhodnocení vegetace Slavkovského, dříve nazývaného Císařského lesa, se obrátil až v práci Domina (1924). Tento autor se však ve své studii nezaměřuje speciálně na hadce. Zmínky o hadcové květeně mají pouze obecný charakter a jsou zde uváděny druhy bez konkrétních lokalit.

Přestože území Slavkovského lesa a zejména jeho hadcová oblast je cílem četných botanických exkurzí, neexistuje větší souborná literatura zabývající se rozšířením či společenstvy cévnatých rostlin ve vazbě na určitou užší oblast (chráněné území). Existuje sice množství zejména floristických poznámek, ty jsou však často deponovány pouze jako rukopis u jednotlivých autorů. Výjimku tvoří Sofronova studie (Sofron 1971) o chráněném území Křížky.

(Ha)-výňatek z inventar. průzkumu, kolektiv KSSPPOP Plzeň.

PLANÝ VRCH PŘÍRODNÍ REZERVACE

V roce 1966 byla vyhlášena rezervace Planý vrch na rozloze 11,36 hektarů. Hlavním motivem ochrany rezervace Planý vrch je přirozený reliktní bor na hadcovém substrátu a zbytky nelesní vegetace na jednotlivě vystupujících skalách. Tato společenstva přesahují daleko za hranice rezervace a táhnou se po serpentinovém hřebeni, s několika přerušeními smrkovými kulturami, až na Vlčí kámen. V severozápadní části chráněného území byly bory v minulosti poškozeny při těžbě hadce. Po těžbě zbylé lomové stěny a odvaly nyní spontánně zarůstají přirozenou vegetací všech pater.

I zde se projevuje selektivní účinek hadce na vegetaci. Vysoký obsah pro rostliny nevhodných sloučenin hořčiku a železa, značné množství solí těžkých kovů pak spolu s nízkým procentem dostupných živin způsobuje druhové očištění. Mnohé druhy se zde udržely především díky snížené konkurenci ostatních, avšak nalezneme zde i rostliny vázané svým výskytem speciálně na hadcový podklad (např. sleziník nepravý, sleziník černý hadcový). Jako i jinde na hadcích, tak i zde vytvářejí běžné druhy různé morfologické odchylky - tzv. serpentinomorfózy, projevující se nejen na cévnatých rostlinách, ale i na mechorostech, které tvoří význačnou složku fytoceenóz. Výskyt vzácných druhů rostlin je obdobný jako na území Pluhova boru, na Křížcích či na Vlčím kameni. Připomínáme pouze endemický rožec kuříčkolistý, zimostrázek alpský, vřesovec pleťový a již popisované hadcové kapradiny.

Chráněné území je součástí rozsáhlého lesního komplexu a tak zdejší výskyt fauny je příznačně bohatý. Z chráněných

SPR Planý vrch - starý lom ve východní části rezervace

druhů můžeme vyjmenovat například čmeláka zemního, ropuchu obecnou, káně lesní, kukačku obecnou, datla černého, strakapouda velkého, pěnici černohlavou, budníčka lesního, lindušku lesní, drozda brávníka, kosa černého, sýkoru koňadru, brhlíka lesního, sýkoru úhelníčka, šoupálka dlouhoprstého, ale i rejska obecného a další. V lokalitě se vyskytuje zvěř jelení, daňčí, mufloní, srnčí, zvěř černá, zajíc, divoký králík, koroptve, tetřívkové, ale i jelensika.

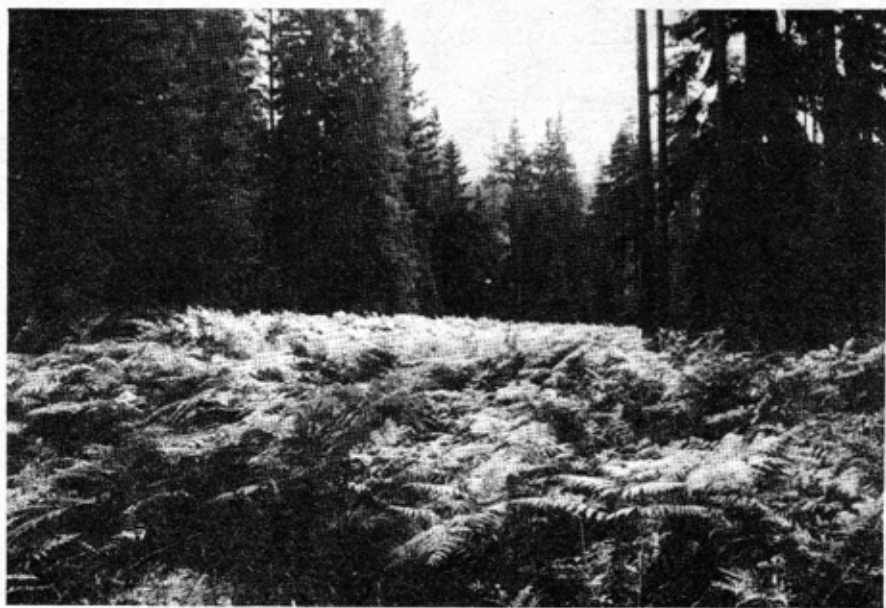
(Ha)-výňatek z inventarizačního průzkumu 1981, kolektiv KSSPPOP Plzeň

PLUHŮV BOR NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE

Rezervace Pluhův bor byla vyhlášena v roce 1970 jako poslední ze stávajících hadcových rezervací (Vlček

1966, Planý vrch 1966, Křížky 1962). Převážná část rezervace má stromové patro a především ve střední části rezervace je tvořeno cenným reliktním borem. Význačné jsou i rozlehlé porosty kapradiny **hasivky orličí** (*Pteridium aquilinum*). Z výskytu vzácných chráněných rostlin můžeme jmenovat **rožec kuříčkolistý** (*Cerastium alsinifolium*), jedná se o rostlinu endemickou, **sleziník nepravý** (*Asplenium adulterinum*), **sleziník černý hadcový** (*Asplenium cuneifolium*), **arnika chlumní** (*Arnica montana*), **vřesovec pleťový** (*Erica carnea*), **bělozářka liliovitá** (*Anthriscum liliago*), **zimostrázek nízký** (*Poly-*

Sleziník
nepravý

SPR - Pluhův bor - paseka na jižním svahu Pluhova boru s porostem hasivky orličí (J od čp. 52)

galoides chamaebuxus), lilie zlatohlávek (*Lilium martagon*), vratička měsíční (*Botrychium lunaria*), jalovec obecný (*Juniperus communis*), kosatec sibiřský (*Iris sibirica*), tučnice obecná (*Pinguicula vulgaris*) a další.

V chráněném území a jeho blízkém okolí byl zjištěn výskyt 21 druhů chráněných živočichů. Jedná se o tyto druhy: čmelák zední, čolek horský, ropucha obecná, ještěrka obecná, strakapoud velký, konipas horský, linduška lesní, střízlík obecný, budníček menší, budníček větší, červenka obecná, drozd brávník a zpěvný, kos černý, sýkora úhelníček a koňadra, brhlík lesní, šoupálek dlouhoprstý, hýl obecný,

Vratička
měsíční

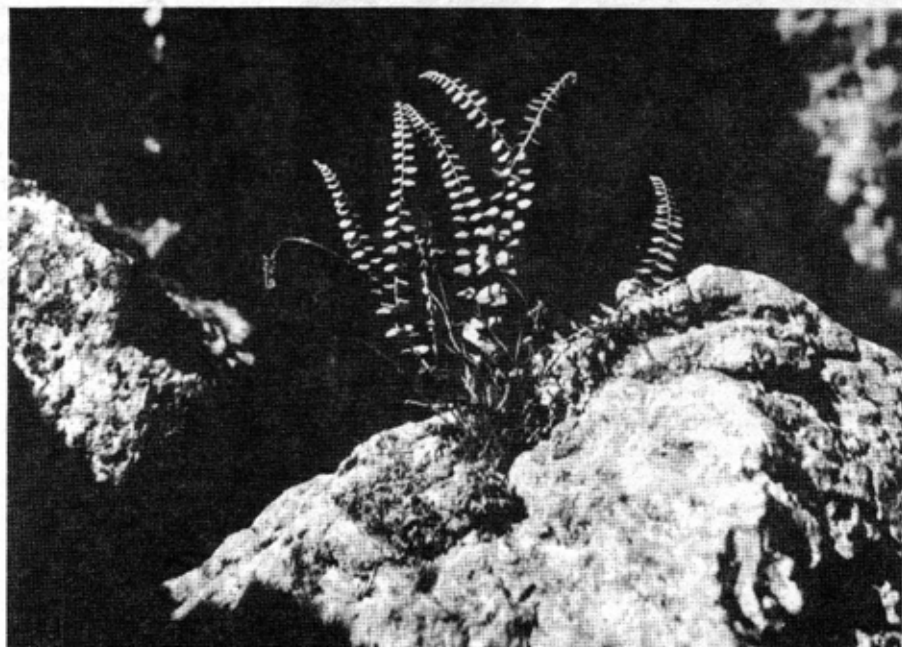
rejsek obecný a rejsek malý.

Z lovné zvěře se na území rezervace vyskytuje zvěř jelení, srnčí a prase divoké.

(Ha)-výňatek z Inventarizačního průzkumu z let 1982-3, kolektiv.

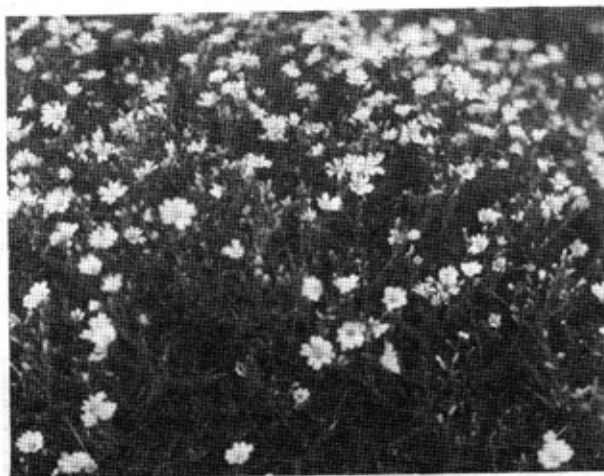
DOMINOVA SKALKA PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

Ochrana nad tímto územím byla vyhlášena v roce 1990. Jedná se o malý masív hadcových skal na rozloze 6,21 hektarů, při západní straně silnice Louka - Nová Ves. Název byl navržen na počest českého botanika profesora Karla Domina, který se zasloužil o vědecké poznání rostlinstva Slavkovského lesa včetně komplexu hadcových lokalit.

Spletník nepravý (*Asplenium adnigrum*)
kriticky ohrožený druh, rostoucí ve štěrbinách hadcových skalek

Území je součástí mariánskolázeňského metabazitového komplexu, tvořeného převážně serpentinem s vložkami amfibolitových břidlic a dvojslídnych středně zrnitých rul. Na zdejší hadcovém podkladě se vyvinula celá škála hadcových společenstev od iniciálních stadií ve štěrbinách holých serpentinových skal bez humusu, přes stadia skalních svahů

Rožec kuříčkolistý (*Cerastium alsinifolium*) - kriticky ohrožený druh

s menším či větším množstvím humusu až po hadcový bor na okraji skal. Je zde zastoupena řada chráněných a vzácných rostlin a řada druhů charakteristických pro hadcové prostředí jako jsou například všesovec pleťový (*Erica carnea*), zimostrážek alpský (*Chamaebuxus alpestris*), silenka nadmutá (*Silene vulgaris*), endemický rožec kuříčkolistý (*Cerastium alsinifolium*), sleziník nepravý (*Asplenium adulterinum*), sleziník hadcový (*Asplenium cuneifolium*) a další.

Území Dominovy skalky představuje nejlépe vyvinuté hadcové společenstvo v oblasti Slavkovského lesa.

(Výňatek z důvodové průvodní zprávy Dr. Leiské, 1980).

UPOLÍNOVÁ LOUKA POD KŘÍŽKY

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

U polínová louka byla vyhlášena jako národní přírodní památka v roce 1990 na výměře necelých 18 hektarů. Hlavním motivem ochrany je ochrana

komplexu lučních mokřadních společenstev Slavkovského lesa s výskytem řady chráněných a vzácných druhů rostlin. Mezi nejvzácnější patří bezesporu vrba borůvkolistá (*Salix myrtilloides*).

Celé území je vlastně mokřadní, místy až zrašelinělá louka v terénní depresi podél špatně patrného potůčku s řadou odvodňovacích kanálků. Potůček teče směrem od severu k jihu a zaústíje do technické památky Dlouhá stoka v nadmořské výšce 800 metrů.

Území je roztroušeně porostlé vrby a smrky. V nižších polohách převládají mokřadní porosty v bylinném patře a směrem k východnímu a západnímu

Vacha tyrolská

Prstnatec
• májový

okraji chráněného území jsou porosty mírně sušší. Xerofilní vegetaci lze nalézt na vyvýšenině v jižní části území.

Nejcennější společenstva se nacházejí v širokém pásu podél potůčku v nižších částech chráněného území. Roste zde například **prstnatec Fuchsův** (*Dactylorhiza fuchsii*), **prstnatec májový** (*D. majalis*), **upolín evropský** (*Trollius altissimus*) - ten se zde vyskytuje masově, **vachta trojlistá** (*Menyanthes trifoliata*),

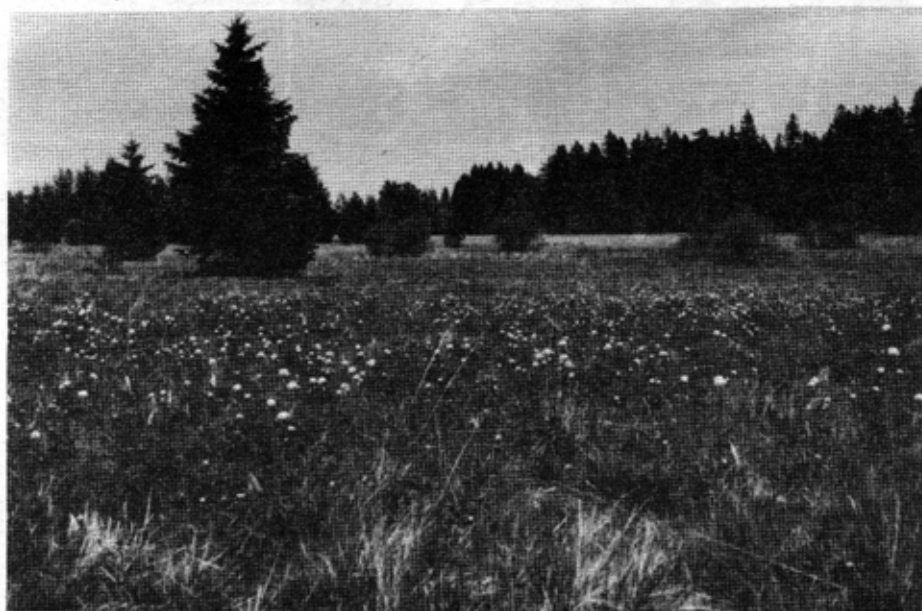
klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*), **starček potoční** (*Senecio rivularis*), **hadí mor nízký** (*Scorzonera humilis*) a celá řada dalších.

Na sušších okrajích v porostech zarůstajících **metlicí trsnatou** (*Deschampsia caespitosa*) se vyskytuje hojněji **prha chlumní** (*Arnica montana*).

Z ornitofauny zde je pravidelně v době toku pozorován například **tetřívěk obecný** (*Lyrurus tetrix*) a běžně zde můžeme zastihnout i **bekasinu otavní** (*Gallinago gallinago*).

Cílem ochrany je zachování typických stávajících přirozených rostlinných společenstev zamokřelých luk náhorních plošin Slavkovského lesa a pak především udržení populace kriticky ohroženého druhu vrby borůvkovité.

(Ha)-zpracováno podle ing. L. Pivoňkové, ČÚOP Praha: Plán péče pro zvláště chráněná území na období 1993-2002.

Upolínová louka

KLADSKÉ RAŠELINY

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

Kladské rašeliny patří mezi tzv. "historická chráněná území" Slavkovského lesa. Ochrana nad nimi byla vyhlášena již v roce 1933. Přímý navrhovatel chráněného území není znám, zásluhu o jeho zřízení měl zřejmě tehdejší ústřední konzervátor R. Maximovič.

Doc. Dr. Hynie a po něm též dřívější konzervátor státní ochrany přírody Dr. J. Gotthard přikládají rašeliništím kolem Kladské jako hlavní význam, že jsou sytícím zdrojem mariánskolázeňských pramenů.

Dr. Kamarád a Dr. Maršáková-Němejsová (1956) uvádí charakteristiku rezervace jako "rašeliniště s typickou vrchovištní květenou". Dr. Hostička (1971) píše, že *"chráněné území bylo zřízeno k ochraně rašelinišť, která ve Slavkovském lese mají důležitý vodohospodářský význam a funkci a samozřejmě i velký význam přírodovědecký jako zachovalé zbytky přirozených rostlinných a živočišných společenstev"*.

Dr. Leiská a Dr. Maršáková-Němejsová (1977) zdůvodňuje ochranu *"uchováním typických rašelinišť této oblasti"* a v popise chráněného území ve Státním seznamu ochrany přírody je uvedeno, že je *"rezervace zřízena k ochraně přirozených blatkových porostů v centrální části Slavkovského lesa"*.

Předmětem ochrany v současném pojetí je celý ekosystém chráněného území.

Kladské rašeliny je soubor čtyř rozlehлых rašelinišť ve vrcholové části Slavkovského lesa. Jejich samostatné části jsou Tajga (148,27 ha), Paterák (93,66 ha), Lysina (42,90 ha) a Malé rašeliniště (6,94 ha). Celková výměra tedy činí 291,77 hektarů.

Rašeliniště Lysina je typickým vrchovištěm o ploše 42 hektarů a maximální mocností rašeliny 5,2 metrů. Vznik raše-

liniště Lysina a jeho celkový vývoj byl ovlivňován vyšší mineralizací vody, jejíž pásmo tvoření je částečně v čedičových zvětřalinách, popřípadě puklinách. Proto je také jediným z kladských rašelinišť, které má na bázi slabší vrstvu ostřícorákosovitěslatiny.

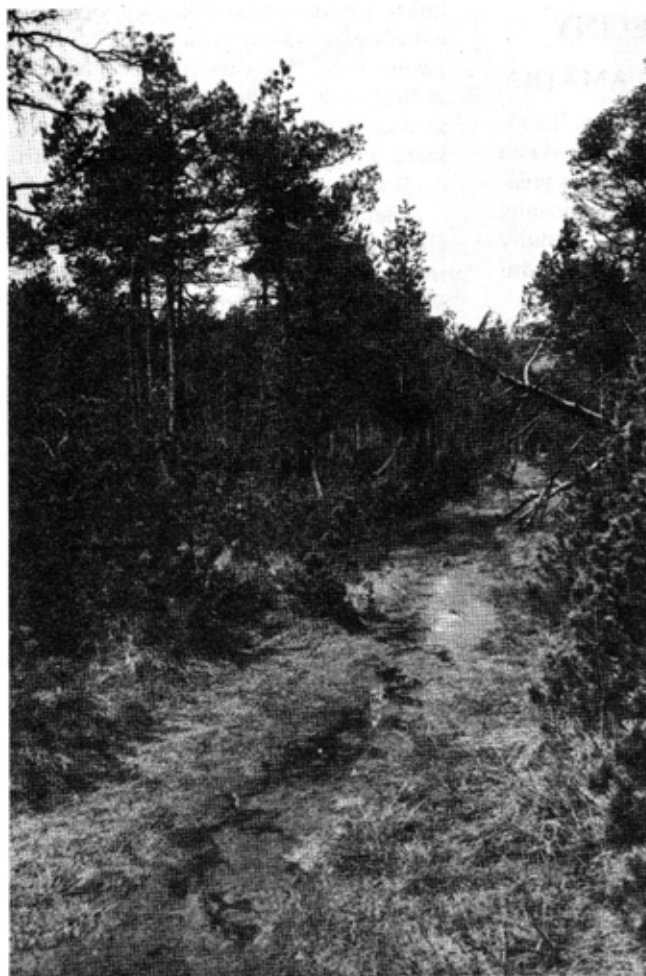
Rašeliniště Paterák tvoří svahové vrchoviště o ploše asi 120 hektarů a maximální mocností rašeliny 94 hektarů. Vzniklo na slabě mineralizované vodě částečně drenované žulovým eluviem chudým na rozpustné látky, takže zde chybí vrstva slatiny a rašelina nasedá přímo na minerální podloží.

Rašeliniště Tajga je podobné jako rašeliniště Lysina a jedná se tedy o typické vrchoviště o rozloze asi 148 hektarů a maximální mocností 5,9 hektarů. Vznik rašeliniště Tajga a jeho vývoj byl podobně jako u Pateráku ovlivňován slabě mineralizovaným podložím chudým na rozpustné látky, takže i zde chybí vrstva slatiny a rašelínokosuchopýrová rašelina nasedá přímo na minerální podklad. Rašelina sahá i pod Kladský rybník. Ložisko Tajga je hlavním sytícím zdrojem mariánskolázeňských pramenů, které tudíž mají vadózní charakter.

Malé rašeliniště - takzvaný Malý filc je typickým vrchoviště o rozloze zhruba 7 hektarů. Jeho základní charakteristika se shoduje s lokalitou Tajga.

Kladské rašeliny představují závěrečné stádium vývoje rašeliniště. Povrch je souvisle porostlý stromovým patrem bez vážnějších narušení. S tím souvisí i značná homogenost vegetačního krytu, který se skládá z velmi máloho počtu formačních typů.

Nejtypičtějším stromovým krytem Kladských rašelinišť jsou porosty borovice bažinné - blatky a kleče. V části Lysina jsou klečové porosty zastoupeny jako tři nesterénně velké celky obklopené porosty

Kladské rašeliny - rašeliniště Tajga s borovicí blatkou

smrku. Kleč (*Pinus mugo*) zde není souvisle zapojená. Hustší skupiny keřů se střídají s řidšími nebo i s volnými plochami. Vzniká tak mozaika typická pro rašeliniště s keřovitým porostem kleče. Některá místa jsou více zamokřena, ale nejsou zde pravá rašeliništní jezírka. Chybí i "stolová" forma kleče, keře jsou statné, s větvemi vystoupenými až přímými. Zvláště mohutné exempláře jsou na vněj-

ším okraji porostu. Hlavními dominantami v bylinném a mechovém patře je například **suchopýr pochvatý** (*Eriophorum vaginatum*), **borůvka černá** (*Vaccinium myrtillus*), **vlochyň bahenní** (*Vaccinium uliginosum*). Hojně jsou **šicha černá** (*Empetrum nigrum*), **vřes obecný** (*Calluna vulgaris*) a **brusinka obecná** (*Rhodococcum vitis-idaea*). Roztroušeně se vyskytují **klikva bahenní** (*Oxycoccus palustris*), **kyhanka sívolistá** (*Andromeda polifolia*), **černýš luční bahenní** (*Melampyrum pratense* ssp. *paludosum*). V mechovém patře jsou nejhojněji zastoupeny rašeliničky, především *Sphagnum recurvum*. Najdeme zde i bohaté porosty masožravé rosnatky okrouhlolisté (*Drosera rotundifolia*).

U ostatních částí (Paterák, Tajga a Malé rašeliniště) tvoří stromové patro zhruba 150 let staré porosty blatky (*Pinus uncinata* ssp. *uncinata* a ssp. *uliginosa*). I zde je dominantním ruhem bylinného patra suchopýr pochvatý, brusinka obecná, plodící šicha černá, klikva bahenní a další druhy typické pro zdejší rašeliniště (uvedené v lokalitě Lysina). Mohutně ozvinuté mechové patro se skládá z rašeliniček s nepatrnou příměsí jiných skupin mechorostů.

Při inventarizačním průzkumu Kladských rašelinišť byl zjištěn výskyt 40

druhů chráněných živočichů. Jedná se o tyto druhy: ropucha obecná, čolek horský, ještěrka živorodá, užovka obojková, zmije obecná, čáp černý, káně lesní, holub doupňák, kulíšek nejmenší, kukačka obecná, rorýs obecný, datel černý, strakapoud velký, linduška lesní, konipas bílý, konipas horský, střízlík obecný, pěvuška modrá, pěnice černohlavá, budníček menší, budníček lesní, budníček větší, králíček obecný, králíček ohnivý, červenka obecná, drozd brávník, drozd zpěvný, drozd kvíčala, sýkor koňadra, sýkora úhelníček, sýkora lužní, sýkora parukářka, brhlík lesní, šoupálek dlouhoprstý, čížek lesní, čečetka zimní, křivka obecná, hýl obecný, ořešník kroupenatý, rejsek obecný a rejsek malý.

Kladské rašeliny se nachází v centrální chráněné jelenářské oblasti a tak vedle jelení zvěře se zde můžeme setkat i se zvěří srnčí, mufloní a prasetem divokým. Na

území proniká i jelen sika. Typickými zástupci jsou i lišky, jezevci, kuny lesní atd.

(Ha)-výňatek z inventarizačního průzkumu 1980-83, kolektiv, KSSPPOP Plzeň.

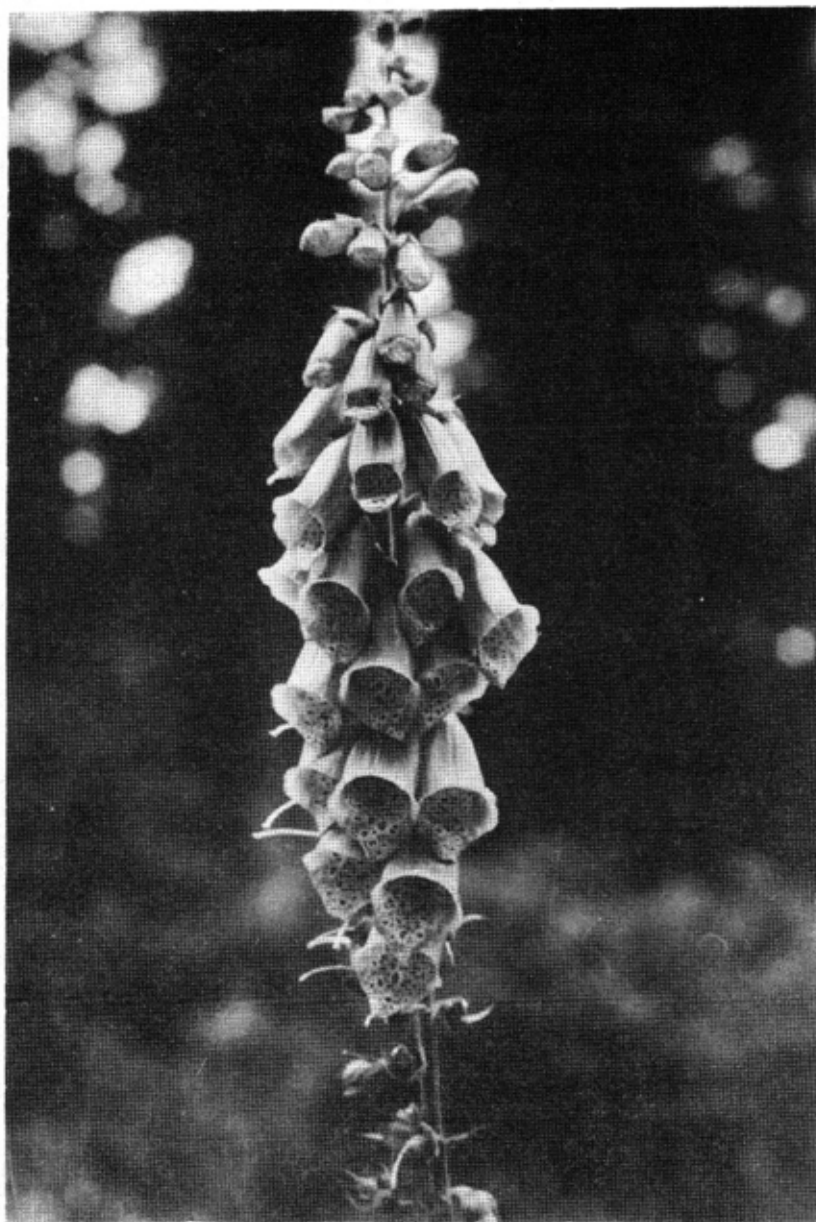
RNDr. JIŘÍ BYTEL OBEC OBKLÍČENÁ REZERVACEMI

O bec Prameny má ve vztahu ke zvláště chráněným (dříve maloplošně chráněným) územím mezi obcemi v CHKO Slavkovský les výlučné postavení. Zcela bez nadsázky má své katastrální území nejvíce "ochranářsky postižené".

Nalezneme zde čtyři již vyhlášená zvláště chráněná území: Kladské rašeliny (vyhlášeny v roce 1933) a to části Malé

Rašeliníště Lysina - Na bultech v rašeliníštích je v narůstajícím rašeliníku typický porost klikvy, kyhanky a rosnatky

Náprstník červený (*Digitalis purpurea*)

rašeliníště a Paterák; Křížky (1962), Vlček (1966), Upolínovou louky pod Křížky (1990) a jedno připravované (Mokřady pod Vlčkem). Ochranným pásmem do katastrálního území zasahuje kromě Kladských rašelin - části Tajga rovněž Pluhův bor (1969).

Pokud se týká kategorií, je z čeho vybírat: národní přírodní rezervace (Kladské rašeliny, Pluhův bor), národní přírodní památky (Křížky, Upolínová louka pod Křížky) a přírodní rezervace (Vlček, Mokřady pod Vlčkem). Ve sledování ochrany přírody je i několik lokalit, které v minulosti byly navrženy jako chráněné studijní plochy (Vavříková, 1987a, 1987b).

Okolí obce je botanickou lahůdkou. Zcela neodmyslitelně jsou se jménem Pramny spojeny rožec kuříčkolistý a vrba borůvkovitá. V rámci zachování objektivit je nutno přidat ještě třetí rostlinný druh, který obec rovněž proslavil a který i botanika - laika upoutá na první pohled: bolševní velkolepý.

Přestože vzhledem k významu hadcového hřbetu byla botanická sledování zaměřena především na společenstva hadců (přehled některých literárních prací je uveden v inventarizačních průzkumech "hadcových rezervací" - Kolektiv, 1983a, 1983b), na řadu významných druhů z "nehadcových" lokalit upozorňují Sádlo (1981), Turoňová (1981), Nesvadbová (1984), Nevečeřal (1992), Tréglér (1992) a v neposlední řadě i četná hlášení dobrovolných spolupracovníků Správy CHKO, z nichž minimálně je nutno se zmínit o podrobné zprávě botanické sekce (Tréglér a kol., 1993).

Konkrétně lze v katastru obce nalézt jak druhy kriticky ohrožené (kromě již uvedené vrby borůvkovité a rožce kuříčkolistého i sleziník klamný a tuřici dvou-domou), tak i silně ohrožené (např. rosnatka okrouhlostá, tučnice obecná,

hvozdík pyšný, všivec bahenní, všivec mokřadní, kosatec sibiřský) a ohrožené (např. upolín evropský, prha chlumní, hvozdík křovištní, prstnanec listenatý, vřesovec pleťový, tolíje bahenní).

Z pohledu zoologického se jedná o území druhově bohaté. Problematikou savců se zabýval Brdička (1980), sledování netopýřích zimovišť provádí od roku 1984 spolupracovník Správy CHKO p. Baroch (podchyceno 7 druhů, z kategorie ohrožených např. netopýr brvitý, netopýr dlouhouchý). Pravidelně je zjišťován silně ohrožený tetřev obecný (na jaře 1993 v oblasti připravované přírodní rezervace Mokřady pod Vlčkem tokali 2 kouhoutci), čáp černý, ledňáček říční, vodouš kropenatý, sluka lesní a bekasina otavní.

Významné jsou rovněž mnohé lokality výskytu obojživelníků (na jaře 1993 v jediné malé nádrži napočítáno v době rozmnožování přes 200 ks ropuchy obecné). Z plazů jsou pravidelně zaznamenávány druhy kriticky ohrožené (zmije obecná), silně ohrožené (ještěrka obecná, slepýš křehký) i ohrožené (užovka obojková). Významná je i malá populace střežle potoční (ohrožený druh), potvrzen je i výskyt raka říčního (kriticky ohrožený druh).

I z krátkého přehledu je zřejmý značný význam zmíněného území. Není tedy divu, že ve zpracovaném návrhu územního systému ekologické stability CHKO Slavkovský les (Nykles, 1991; Nykles, 1992) je v katastrálním území obce uvažováno s prvky nadregionální a regionálního významu. Z hlediska hodnocení území v rámci celé CHKO Slavkovský les byla značná část katastrálního území zařazena zákonitě do první (tj. "nejcennější") zóny odstuňované ochrany přírody.

UPOLÍNOVÁ LOUKA POD KŘÍŽKY - ROK 1993

Po asanačním zásahu v roce 1992 (odstranění části smrkového porostu) došlo i v letošním roce k několika významným událostem týkající se národní přírodní památky Upolínová louka pod Křížky. Přestože nejsou na pohled "v terénu" patrné, nebude na škodu je připomenout:

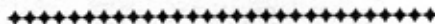
1. Byl zpracován plán péče na období 1993 - 2002 (ještě jednou děkujeme ing. Pivoňkové z plzeňského střediska Českého ústavu ochrany přírody), který bez připomínek schválilo Ministerstvo životního prostředí ČR jako závazný podklad pro hospodaření v chráněném území. (Pro případné zájemce je k nahlédnutí na Správě CHKO.)

2. Téměř u cíle je dlouholetá snaha (od roku 1988) o vynětí území Upolínové louky ze zemědělského půdního fondu a převedení mezi tzv. ostatní plochy.

3. Velmi perspektivně se jeví možnost převedení Upolínové louky "do přímého

opatrování" Správy CHKO Slavkovský les (pro zasvěcené - půjde o převod práva hospodaření k nemovitosti na Český ústav ochrany přírody, který umožňuje § 60 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

(Bytel)

KŘÍŽKY - UZAVŘENÁ OBLAST

V rámci snížení možnosti devastace rostlinných hadcových společenstev Správa CHKO Slavkovský les s využitím ustanovení § 64 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zakázala přístup veřejnosti na celé území národní přírodní památky Křížky.

Tento zákaz platí až do 31. 12. 1995 a za jeho porušení hrozí fyzickým osobám pokuta do výše 50.000,- Kč, právnickým osobám a fyzickým osobám při výkonu podnikatelské činnosti až do výše 500.000,- Kč.

(Bytel)

